

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr 10

Wilno, 1 października 1938 r.

Rok XV

TREŚĆ

Pozycja:	str.	Pozycja:	str.
Odezwa Pana Kuratora O. S. Wil. w sprawie „V Tygodnia Szkoły Powszechnej“	274	111. Radiowe audycje szkolne dla szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych w r. szk. 1938/39	286
Przemówienie Pana Ministra W. R. i O. P. prof. dr W. Świątosławskiego do rodziców i nauczycieli	275	112. Nadawanie uprawnień absolwentom Rysunkowego Ogniska Wakacyjnego w Liceum Krzemienieckim	287
Przemówienie Pana Ministra W. R. i O. P. prof. dr W. Świątosławskiego do młodzieży szkolnej	278	113. Zezwolenie na zwiedzanie przez wycieczki polskie zagranicznych zakładów publicznych	288
104. Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie	280	114. Instrukcja do Regulaminu Kół Młodzieży P. C. K.	288
105. Program nauki przysposobienia wojskowego młodzieży męskiej w czwartej klasie gimnazjów państwowych ogólnokształcących z polskim językiem nauczania	281	115. Organizacja szkół	293
106. Wykonanie ustawy z dnia 22 lutego 1937 r. o ulgach w spłacie należności z tytułu stypendiów i pożyczek	282	116. Konkurs	294
107. Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych stopnia pierwszego i drugiego z polskim językiem nauczania w r. szk. 1938/39	284	117. Ruch służbowy	294
108. Program nauki religii rzymskokatolickiej w państwowych gimnazjach ogólnokształcących w r. szk. 1938/39	285	118. Komunikaty urzędowe	294
109. Program nauki religii rzymskokatolickiej w kl. I państwowego seminarium dla wychowawczyń przedszkoli	285	119. CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA	295
110. Radiowe audycje szkolne dla szkół powszechnych w r. szk. 1938/39	285	Ś. p. Dyrektor Słomiński — wspomnienie	295
		Z działalności T-wa P. B. P. S. P.	295
		Szkoła wobec zagadnienia obronności narodowej	297
		Szkolnictwo w Okręgu Szkolnym Wileńskim	304
		Z materiałów liczbowych K. O. S. Wil.	306
		Kronika.	307
		Komunikaty nieurzędowe	308
		Spis książek nabytych przez Centralną Bibliotekę przy K. O. S. Wil.	310

Do Ogółu Pracowników Oświatowych w Okręgu.

Nadchodzi piąty, jubileuszowy Tydzień Szkoły Powszechnej. Zbliża się chwila podsumowania wysiłków i osiągnięć Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego wzniesiono przy pomocy Towarzystwa 859 izb lekcyjnych, które zapewniły normalną naukę przeszło 50000 dzieci, wybudowano 77 mieszkań nauczycielskich, ufundowano w bieżącym właśnie roku 220 bibliotek szkolnych, a przede wszystkim zbudowano z letargu energię i wolę społeczną, która coraz donośniej i to z najdalszych zakątków wiejskich naszej ziemi woła: budujmy własnymi siłami własną szkołę!

To nie są osiągnięcia małe.

Wiem dobrze, jaki wkład w dotychczasowym dorobku Towarzystwa ma nauczyciel szkoły powszechnej. Wiem, ile czasu ujętego wypoczynkowi, ile zabiegów, często przykrości osobistych i ile trudu nauczycielskiego spoczęło u fundamentów nowych, wzniesionych przy pomocy finansowej Towarzystwa P. B. P. S. P. szkół,—to też w chwili, gdy Towarzystwo w piątą rocznicę swego istnienia zamyka pierwszy etap pracy i otwiera nowy z szerszej zakrojonym planem okres, nie mogę składając Komitetowi Okręgowemu Towarzystwa w Wilnie życzenia jak najlepszych osiągnięć, nie podziękować całemu Nauczycielstwu Okręgu Szkolnego Wileńskiego za Jego istotnie ofiarną pracę nad rozwojem Towarzystwa a przez to i nad dobrem naszego dziecka.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) M. B. GODECKI.

Przemówienie

Pana Ministra W. R. i O. P.

prof. dr W. Świętosławskiego

do rodziców i nauczycieli.

W dniu 4 września 1938 r. Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego prof. Świętosławski wygłosił przez Radio do rodziców i nauczycieli następujące przemówienie:

„Korzystam z Polskiego Radia, aby zwrócić się tą drogą do rodziców kilkumilionowej rzeszy naszej młodzieży oraz do nauczycielstwa.

Trzy lata upływa od chwili przejścia Polski przez dno kryzysu gospodarczego. W życiu Państwa jest to zapewne okres zbyt krótki, aby mogły zajść zmiany bardzo zasadnicze, jednakże tempo współczesnego życia jest tak szybkie, że nawet w tak krótkim czasie zarysowują się zmiany często dość istotne. Ma to miejsce zwłaszcza u nas w Polsce, gdzie po długotrwałej depresji weszliśmy na drogę wzrostu produkcji, podjęliśmy znaczne prace inwestycyjne w miastach i poza ich obrębem, rozszerzyliśmy zarówno liczbę jak i intensywność wielu warsztatów wytwórczych. Każdy też bezstronny obserwator dostrzeże również, jak istotne zmiany na lepsze dokonywują się z roku na rok w życiu wsi polskiej.

Oczywiście, że równoległe z postępującym naprzód rozwojem gospodarczym i przemysłowym zachodzić muszą poważne zmiany warunków bytowania społeczeństwa i te właśnie zmiany znajdują swe odbicie bardzo jaskrawe w naszym szkolnictwie. Jest to jeden z czynników, który wpłynął na to, że weszła olbrzymia fala młodzieży i uderzyła o bramy szkół wszelkiego typu. Napór tej fali jest tak wielki, że Ministerstwo ze swymi nader szczupłymi środkami materialnymi znalazło się odrazu u progu zupełnego wyczerpania wszystkich zasobów, jakimi mogło rozporządzać. Mam też na myśli nie tylko środki finansowe, ale również konieczność rozszerzenia pomieszczeń i powiększenia liczby gmachów szkolnych, czego z roku na rok w ogóle wykonać nie można. Do tego dochodzą także trudności w obsadzie stanowisk, gdyż w szkołach zawodowych już dziś odczuwamy wielki brak specjalistów.

Stanu tego inaczej, aniżeli ostrym kryzysem szkolnym nazwać nie można. Dlatego też

zabieram głos w tej sprawie, aby społeczeństwo widziało dokładnie, skąd wynikają trudności, z którymi walczą i walczyć będą przez czas dłuższy zarówno władze szkolne, jak też liczne rzesze rodziców.

Przede wszystkim należy sobie uświadomić, że pod względem liczebności młodzieży w wieku szkolnym zajmujemy wraz z kilkoma zaledwie innymi krajami, jak np. Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej lub Rumunią, położenie wyjątkowe. Gdy bowiem na 100 mieszkańców w większości krajów Europy zachodniej jest od 30 do 35 młodzieży w wieku poniżej lat 20, Polska ma takiej młodzieży ponad 40%. Stąd też pochodzi, że szkoły polskie różnego typu liczą ponad 5.000.000 młodzieży, co stanowi 18% ogółu ludności.

Spółeczeństwo nasze powinno wiedzieć o danych statystycznych, stwierdzających, że rodzice przeciętnej rodziny polskiej mają w porównaniu do rodzin w wielu krajach zachodniej Europy o jedno dziecko więcej do wyżywienia, wychowania i przygotowania do życia praktycznego. Stąd pochodzi, że w liczbach względnych odniesionych do miliona mieszkańców mamy dzieci w wieku szkolnym o 25% więcej, aniżeli większość krajów Europy zachodniej; musimy więc mieć o tyleż procentów więcej izb szkolnych i etatów nauczycielskich, aby nauczanie w szkołach utrzymać na podobnym poziomie, co w innych kulturalnych krajach Europy.

Przytoczony fakt posiada dla nas doniosłe znaczenie. Zaważy on niewątpliwie w sposób dodatni na prężności gospodarczej, przemysłowej i kulturalnej, a nawet politycznej, stworzy bowiem z jednej strony konieczność wzrostu uprzemysłowienia kraju, z drugiej — pobudzi automatycznie do większej przedsiębiorczości i ekspansji tych fachowców, którzy nie zdołają znaleźć normalnego zatrudnienia w warsztatach pracy już istniejących. Są to palące zagadnienia jutra, obecnie zaś przy nader ograniczonych środkach finansowych piętrzą się zarówno przed Rządem, jak i przed całym społeczeństwem olbrzymie trudności w zakresie zaspokojenia głodu szkolnego.

Trzeba podkreślić, że to samo pokolenie, które musiało zaleczyć ciężkie rany, zadane Polsce przez wojnę światową, które musiało poko-

nać wielkie trudności, związane z budową pierwszych zrębów wielkiego niepodległego Państwa, przewyciężając tysiączne przeszkody, wynikające z rozdarcia, podporządkowania innym interesom lub gospodarczego przytłumienia lub wyniszczenia ziem polskich przez zaborców, że pokolenie to właśnie podolać musi obowiązkom wyżywienia, wychowania i fachowego wykształcenia procentowo znacznie większego zastępu młodzieży, aniżeli czynią to bogate społeczeństwa wielu innych krajów Europy.

Czyż więc mamy się dziwić temu, że gdy po długotrwałym kryzysie Państwo zaledwie rozpoczęło zalecać swe rany i gospodarczo się dźwigać, szkolnictwo nasze stanęło wobec zadań, którym zarówno pod względem finansowym jak też pod względem liczby rozporządzalnych pomieszczeń odrazu sprostać nie może?

Do okoliczności, o których wspomniałem przed chwilą, dołącza się jeszcze jedna, o której najszersze rzesze społeczeństwa wiedzieć powinny. Oto obecnie dzięki gwałtownemu przyrostowi urodzin w okresie powojennym liczba młodzieży w wieku od lat 14 do 18 wzrasta i w najbliższych latach wzrastać będzie dalej. Fakt ten wpływa dodatkowo na olbrzymi napływ młodzieży, zarówno do szkół ogólnokształcących, jak też zawodowych. Wiedzieliśmy też dobrze, że spadek liczebny młodzieży w szkołach ogólnokształcących i zawodowych w okresie największego kryzysu gospodarczego był zjawiskiem przemijającym, zdawaliśmy sobie sprawę, że po tym spadku nastąpić musi gwałtowny wzrost napływu młodzieży do średnich szkół różnego typu.

Podczas debaty budżetowej w Sejmie i Senacie zwracałem na tę okoliczność szczególną uwagę, podkreślając, że w chwili obecnej jesteśmy w dobie narastania wielkiego kryzysu w szkolnictwie średnim, tak samo, jak za lat kilka należy się liczyć z bardzo znacznym napływem młodych fachowców różnego rodzaju na rynek pracy. Rząd i społeczeństwo będzie musiało dokonać nowego wysiłku, aby w tym czasie znaleźć dla nich odpowiednie zatrudnienie.

Uważałem za swój obowiązek przedstawić wszystkim zainteresowanym obiektywną ocenę stanu, wynikającego z tego, że kraj nasz, posiadający ponad 60% ludzi w wieku poniżej lat 30, jest krajem młodym, a więc wymagającym wyjątkowych zabiegów, aby z jednej strony młodzież mogła otrzymać fachowe przygotowanie,

a dorastające pokolenie mogło to swoje przygotowanie w właściwy sposób spożytkować.

Chcę obecnie przedstawić, co zostało wykonane w ostatnich latach, aby w granicach dzisiejszych możliwości złagodzić kryzys w szkolnictwie.

Przede wszystkim więc po wieloletniej przerwie, związanej z przechodzeniem Polski przez dno depresji gospodarczej, stan liczebny personelu nauczycielskiego w szkołach powszechnych wzrósł i to dość poważnie. Gdy bowiem na jesieni r. 1935 mieliśmy w całej Polsce wraz z Górnym Śląskiem 70.800 nauczycieli, w dniu jutrzejszym stanie ich do pracy 78.400, przy tym przybyło 8.000 etatów nauczycielskich, co odpowiada przyrostowi względnemu 11,3%.

Aczkolwiek jesteśmy dalecy od takiej liczby nauczycieli, która by odpowiadała potrzebom oświatowym w Polsce, uczyniliśmy jednak w ostatnich czasach krok poważny, likwidując na całym obszarze Polski, z wyjątkiem województw wschodnich i południowo-wschodnich, poprzedni stan, w którym nie wszystkie dzieci, objęte obowiązkiem szkolnym, mogły znaleźć pomieszczenie w szkole. Jednocześnie ze wzrostem liczby nauczycieli szkół powszechnych umożliwiona została walka ze złą frekwencją oraz powiększenie odsetka dzieci, uzyskujących świadectwa z ukończenia pełnego kursu szkoły.

Zarówno względy, o których mówiłem poprzednio, jak też polepszenie koniunktury ogólnej sprawiły, że z roku na rok wzrasta napływ młodzieży do szkół średnich ogólnokształcących. Stan ten nie jest przejściowy, badania bowiem stosunków liczbowych za granicą wskazują, że przy najdalej idącym rozwinięciu sieci szkół zawodowych stan liczebny młodzieży w szkołach ogólnokształcących utrzymuje się na określonym poziomie. Na tę okoliczność wskazywałem już w czasie debaty budżetowej Sejmu, twierdząc, że młodzieży w wieku szkolnym mamy tak wiele, że szkolnictwo zawodowe będzie się u nas rozwijało niezależnie od współzrędnego rozwoju szkół ogólnokształcących.

Dane liczbowe z ostatniego okresu trzyletniego w sposób najbardziej kategoriyczny potwierdzają ten punkt widzenia. Tak więc na jesieni w r. 1934 mieliśmy w szkołach ogólnokształcących 166.100 młodzieży, w roku następnym było jej 181.100, w roku zeszłym 221.000,

w tym zaś roku napływ młodzieży był tak wielki, że zmuszeni byliśmy otworzyć w całej Polsce dodatkowe 39 klas 1-szych w gimnazjach państwowych. Gimnazja prywatne uruchomiły również szereg klas 1-szych równoległych. Tegoroczny zatem przyrost młodzieży w szkołach ogólnokształcących będzie bardzo poważny.

Niezależnie od tego powiększy się liczba młodzieży uczącej się w liceach pedagogicznych i pedagogiach przez powiększenie w tym roku liczby klas w tych szkołach.

Jak już wspomniałem, szkolnictwo zawodowe wszelkich typów rozwija się ostatnimi laty w tempie bardzo szybkim. Wpływa na to oczywiście ogólna poprawa koniunktury. Napływ młodzieży jest tak wielki, że ani już istniejące, ani świeżo otwarte szkoły zawodowe wszystkich kandydatów pomieścić nie mogą. Dość więc wspomnieć, że gdy na jesieni r. 1934 mieliśmy we wszystkich szkołach zawodowych uczniów i uczenic 61.879, w r. 1935 liczba ta wzrosła do 69.153, w roku 1936/37 — 79.604, a w roku 1937/38 do 92.289. Należy przypuszczać, że rok bieżący przyniesie dalsze zwiększenie liczby młodzieży, przyjętej do szkół zawodowych. Niestety liczba kandydatów, którzy tylko z braku miejsc nie zostali przyjęci, jest bardzo poważna. To też po raz pierwszy zaobserwowany został fakt, że młodzież nie mogąca się dostać do szkół zawodowych zwracała się o przyjęcie do szkół ogólnokształcących, a nie odwrotnie, jak to miało dotychczas często miejsce.

Chcąc zaradzić wytworzonemu stanowi rzeczy w obu typach szkół, Ministerstwo Oświaty uruchomiło w roku bieżącym 275 etatów w szkolnictwie ogólnokształcącym oraz 200 etatów w szkolnictwie zawodowym. Wydałem też polecenie, aby Kuratoria do najdalej posuniętych granic wyzyskały pomieszczenia i pomoce naukowe celem przyjęcia jaknajwiększej liczby uczniów i uczenic do szkół.

W granicach możliwości przydzielane są również etaty do szkół ogólnokształcących prywatnych z tym, aby uzyskane tą drogą oszczędności w budżecie tych szkół zużyte zostały na obniżenie opłat szkolnych dzieciom niezamożnych rodziców, oraz, aby pewna liczba dzieci urzędników, wojskowych i funkcjonariuszy państwowych korzystała z tych samych warunków, jakie uzyskuje w szkołach państwowych.

Chciałbym zakończyć moje przemówienie kilkoma uwagami natury ogólnej. W wielu krajach Europy zachodniej realizacja powszechności nauczania oraz rozwój szkolnictwa ogólnokształcącego i zawodowego przypadły na ten okres życia danych narodów, w którym następował u jednych spadek rozrodczości, u innych bardzo znaczne uprzemysłowienie. Często obydwie zjawiska zachodziły równocześnie. U nas zaś warunki, w jakich notujemy rozwój szkolnictwa, są odmienne od tych, które towarzyszyły rozwojowi szkolnictwa w Europie zachodniej. Istotnie, jak już wspomniałem, dzięki wysokiej rozrodczości mamy bardzo znaczny odsetek młodzieży i wielu pracowników w wieku stosunkowo bardzo młodym, poza tym uprzemysłowienie naszego kraju, wzrost miast i powiększanie się dobrobytu poszczególnych obywateli nie postępuje u nas z taką szybkością, jakiej byśmy pragnęli zwłaszcza ze względu na konieczność dostarczenia warsztatów pracy dla dorastającej młodzieży.

W zrozumieniu tych zagadnień poświęcam wiele czasu na studia porównawcze szkolnictwa w różnych krajach, sądząc, że mimo dość znaczne różnice, przykłady dokonywującego się tam podziału młodzieży według obieranej przez nią specjalności wiele nas nauczyć mogą.

Z danych tych wynika przede wszystkim, jak wielką rolę odgrywają w wielu krajach przodujących pod względem rozwoju kultury i uprzemysłowienia szkoły dokształcające. Szkolnictwo to rozwija się i u nas w dość szybkim tempie. Tak więc od roku 1934/35 do roku ubiegłego mieliśmy 84.100 uczniów w szkołach dokształcających, w r. 1937/38 liczba ta wzrosła do 110.100, a więc o 30%. Jednakże w porównaniu z innymi krajami Europy zachodniej liczby te są za niskie. Szkoły dokształcające, zarówno miejskie, jak też i wiejskie, których dalszy rozwój zająć musi naszą baczność uwagę, mają przed sobą w Polsce rolę b. poważną, tymbardziej, że stosunkowo ten rodzaj szkolnictwa jest łatwiejszy do realizacji i może z czasem objąć miliony rzesze dorastającej młodzieży, nie mogącej kształcić się w szkołach innego typu.

W dzisiejszym moim przemówieniu poruszyłem kilka ważniejszych zagadnień, związanych ze szkolnictwem powszechnym, ogólnokształcącym i zawodowym.

kształcącym i zawodowym. Chodziło mi o to, aby zagadnienie szkolnictwa nie było traktowane w oderwaniu od rozwoju ogólnego kraju, oraz, aby charakterystyczne stosunki, panujące u nas, były znane szerszemu ogółowi społeczeństwa. Istotnie, dopiero w szerokiej perspektywie całokształtu zagadnień zrozumiałymi stają się dla nas tak stan jak i rozwój poszczególnych jego fragmentów.

Rozpoczynamy zatem jutro nowy rok szkolny. Dla każdego nauczyciela, matki, ojca lub opiekuna dziatwy szkolnej będzie to rok wyjątkowej pracy, wielu trosk i niepokojów. W tych to bowiem warunkach upływać musi praca wychowawcza każdego poważnie traktującego swe posłannictwo i obowiązki. Życzę więc rodzicom i nauczycielom, aby rok ten minął dla wszystkich jak najpomyślniej. Życzę też przede wszystkim, aby w wysiłkach wspólnych nad nauczaniem i wychowaniem dzieci panowała jak największa harmonia pomiędzy rodzicami i nauczycielstwem. Pamiętajmy, że wychowując młodzież, budujemy podstawy rozwoju Polski. Czyniąc to dobrze, przyczyniamy się najbardziej do rozwoju siły, potęgi i bogactwa Rzeczypospolitej“.

*

Przemówienie

**Pana Ministra W. R. i O. P.
prof. dr W. Świątosławskiego
do młodzieży szkolnej.**

W dniu 5 września 1938 r. Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego prof. Świątosławski wygłosił przez Radio do młodzieży szkolnej następujące przemówienie:

„W dniu dzisiejszym otwierają się bramy szkół wszelkiego rodzaju ze szkołami powszechnymi na czele. Jako Minister Oświaty witam Was, młodzieży szkolna. Zapewne nie wszyscy wiecie, że jest Was przeszło 5 milionów, i że stanowicie łącznie siódmą część ludności Polski. Dość powiedzieć, że gdybyście, trzymając się za ręce, utworzyli jedno wspólne koło, to żywym tym łańcuchem moglibyście opasać wzdłuż granic całą Polskę, tworząc tym sposobem żywy mur, świadczący, że ziemia ta jest Wasza, że ją kochacie i że nie oddacie jej w obce ręce za żadne skarby świata.

Gdybyście się zaś ustawili dwójkami i stanęli dwójka za dwójką, utworzylibyście długi szereg, ciągnący się od Wilna poprzez Warszawę aż do Krakowa, a z Krakowa dalej jeszcze przez Rzeszów i Przemyśl nieomal do Lwowa.

Cieszymy się wszyscy, że jest Was tak wiele, wierzymy bowiem, że gdy wyrosniecie na tęgich, fizycznie i moralnie silnych obywateli Rzeczypospolitej, zdołacie zabezpieczyć jej byt i dalszy rozwój.

W roku ubiegłym mówiłem Wam o tym, czego Was szkoła nauczy i co w niej pożytecznego dla siebie znajdziecie. Wspominałem wówczas, że pod jej to wpływem wzbogacie Wasze życie i staniecie się niejako zgoła innymi ludźmi. Szkoła bowiem nauczy Was przede wszystkim doznawać nowych, nieznanych Wam dotychczas radości — radości płynących z przeżyć duchowych. Będziecie się więc niejednokrotnie cieszyć z tego, że umysły Wasze stały się bogatsze przez poznanie wielu rzeczy nowych o świecie, o ziemi, o Polsce i jej przeszłości, wreszcie o ludziach, zwierzętach i roślinach.

Poznając lepiej swój kraj i jego osobliwości, rozumieć będziecie coraz głębiej jego bogactwo, odczuwać jego piękno i szczić się chlubną jego przeszłością. Czyny ojców i dziadów Waszych przemawiać będą do Was, a zarazem wskazywać, czym ma być teraźniejszość i jutro Polski, które nie my, jeno Wy tworzyć będziecie.

Dzięki pracy w szkole zrozumiecie znaczenie i piękno mowy ojczystej, zrozumiecie, że za pomocą słowa i pisma wzbogaca się świat duchowy człowieka, rodzi się wiedza i myśl wszelka, powstaje możność porozumienia się i bliska łączność nie tylko z ludźmi żyjącymi, ale i z tymi, którzy choć odeszli, a do nas przez swe dzieła pisane mówić nie przestają. Pojmiecie wreszcie, ile z tej łączności duchowej czerpie ludzkość siły do pracy, wiary w potęgę własnego i zbiorowego wysiłku.

Nie o tym jednak chciałem mówić z Wami w dniu dzisiejszym. Mam bowiem pewność, że przyrodzona żądza poznawania, chęć wytłumaczenia sobie otaczających zjawisk lub tych, które w Was samych zachodzą, przyczyni się do tego, że potrafiacie wynieść ze szkoły zasób niezbędnych wiadomości. Pobudzi to niejednego z Was do twórczej myśli samodzielnej, a są prawdopodobnie i tacy wśród Was, którzy osiągną najwyższe szczyty myśli ludzkiej, dostępne jedynie wybranym.

Pamiętajcie jednak, że choćbyście wchłonęli to wszystko, czego Was szkoła nauczyć może, choćbyście przez własną pracę jeszcze wiele innych wiadomości posiadli, nie osiągnęlibyście jeszcze pełni swojego rozwoju.

Do pełni życia człowieka potrzeba mu nie tylko wiadomości o świecie zewnętrznym i o nim samym jako fizycznej postaci, lecz przede wszystkim duchowego rozwoju wewnętrznego, polegającego zarówno na wytworzeniu świata uczuć, jako też i mocy charakteru i woli.

Oczywiście, i rodzice Wasi, i nauczyciele czynić będą wysiłki, aby rozwinąć w Was tę stronę duchową i moralną, jednakże wszystkie ich usiłowania będą nadaremne, jeżeli nie będzie im towarzyszyła Wasza praca wewnętrzna i Wasz najbardziej czynny w tym udział.

W krótkim swym przemówieniu nie mogę, rzecz prosta, wyjaśnić, w jaki sposób macie tę Waszą pracę wewnętrzną wykonać, wskażę jedynie na te czynniki wychowawcze Waszej pracy w szkole i w domu, które mogą dać podstawę do duchowego i moralnego wyrobienia jednostki.

Otóż podstawowym czynnikiem wychowawczym, którego wpływ zaważyć powinien na całym Waszym życiu, jest dawane Wam w szkole i w domu wychowanie religijne. Najwznioślejsze ideały chrześcijańskie i wypływający z nich rzetelny, należyty i szczery stosunek do bliźniego niech staną się istotną treścią Waszej postawy moralnej w życiu. Stosujcie tę cnotę w życiu codziennie, w domu, w szkole i wszędzie, gdziekolwiek się znajdziecie. Usiłujcie też wytrwale stawać się coraz to lepszymi, a raz obrawszy drogę doskonalenia swego ducha, nie ustawajcie w tej pracy przez dalsze życie.

Pamiętajcie również o należyтым stosunku Waszym do rodziców. Miećcie w pamięci przez całe życie, że dobre, pogodne i ciche życie rodzinne jest nie tylko skarbem bezcennym dla członków samej rodziny, lecz również solidną podstawą życia zbiorowego narodu. Jeśli więc danym Wam jest posiadać dom, w którym rodzice pełną serca opieką Was otaczają, czerpcie stąd radość beztruską Waszej młodości i wiedźcie, że im więcej dacie ze siebie Waszym rodzicom, tym lepiej przygotowujecie się do tego, aby w przyszłości własne, trwałe, pogodą owiane ognisko domowe założyć.

Aby wyrósł na wartościowych obywateli swego narodu, każdy poznać powinien dobrze

dzieje ojczyste. Przy tym chodzi nie o to tylko, aby znać przebieg wypadków w tej lub innej epoce lat minionych. Powinniście z przebiegu dziejów zrozumieć, że historię tworzą całe narody wytrwałą pracą jednostek, że zwyciężają, potężnieją i wzrastają w siłę nie dlatego tylko, że miały wśród siebie wybitnych wodzów lub mężów stanu, lecz dlatego, że własną pracą i postawą moralną narody te stworzyły zdrowe i mocne podłoże, na którym mogły wyrastać wielkie czyny wodzów narodu. Zrozumiecie również, że państwa upadały, traciły na znaczeniu i sile, gdy zachodził wewnętrzny rozkład tych elementów, z których czerpie każdy naród swą siłę.

Dlatego też umiłowanie ojczyzny, najpiękniejsze słowa o tej miłości bez czynu, bez wytrwałej pracy, bez zrozumienia, jakie obowiązki ciążyą na każdym członku społeczeństwa, nie posiada dla państwa żadnej realnej wartości, jest dźwiękiem bez wewnętrznej treści. To też zadanie swoje potrafiacie spełnić, gdy w szkole dokładać będziecie sił, aby urobić w sobie zrozumienie, co czynić macie, aby stać się rzeczywistymi współbudowniczymi silnej, zwartej i potężnej Polski.

Jest wszelka nadzieja, że pracy Waszej sprzyjać będą warunki zewnętrzne, jedynie bowiem zgorzkniały sceptyk, nie chcący lub nie mogący niczego dostrzec, nie widzi tego, że po kilkuletnim ciężkim przesileniu gospodarczym wszystkie ziemie polskie rozpoczęły się rozwijać i to we wszystkich niemal dziedzinach. Rozwoju tego, tego pędu do lepszego jutra nie zdoła powstrzymać, a dalsza realizacja powszechnej oświaty oraz dalszy rozwój szkolnictwa wszelkich typów sprzyjać będzie wybitnie temu procesowi. Na Was też liczy całe starsze pokolenie i wierzy, że nie zawiedziecie pokładanych w Was nadziei. Przy wyteżonej pracy starszych i tych z Was, którzy stopniowo w to życie polskie wchodzić będziecie, wyrównamy braki i zaniedbania, które pozostały dzięki długoletniej niewoli i rozdarciu Polski na części.

Nie mogę wreszcie pominąć zagadnienia, które na równi z innymi przed Wami staje. Chodzi nam wszystkim o to, abyście się odznaczali zarówno tężyzną duchową jak też fizyczną. Nie sądźcie, aby rozwój cech charakteru i natury duchowej od Was samych nie miał zależeć. Przeciwnie, wyrobienie w sobie silnej woli, hartu ducha, wytrwałości w pracy, nadto zaprawianie się z jednej strony do samodzielnej myśli

własnej, podporządkowywanie się zaś woli przełożonego, gdy chodzi o czyn zbiorowy, wszystkie te cechy wyrobić musicie sami usilną, codzienną, nieustającą pracą nad sobą.

To samo dotyczy Waszego zdrowia i tężyzny fizycznej.

Nie wszyscy jesteście jednakowo zdrowi i silni, jednakże opinia lekarska jest zgodna co do tego, że przy należytej pielęgnacji zdrowia, zachowaniu czystości, dobrze stosowanych ćwiczeniach cielesnych, niemal wszyscy poprawić mogą stan swego zdrowia i do chwili dojścia do pełnoletności wyrównać i usunąć braki fizyczne.

Zarówno rodzice Wasi jak i szkoła, Ministerstwo Opieki Społecznej i szereg organizacji społecznych czynić będą wszelkie starania, aby Wam przyjść z pomocą, od Was jednak zależy, aby nie zaniedbać niczego, aby zdrowie, czystość ciała i siły fizyczne pielęgnować i przez to znacznie powiększyć prawdopodobieństwo, że wyrośniecie na silnych i tęgich obywateli, mających nie tylko świadomość, ale realne siły ku temu, aby własnym wysiłkiem jutro Polski budować.

Olbrzymia większość Was, młodzieży polska, wstępuje do szkoły lub znajduje się w początkowym okresie pobierania nauki. Wiedźcie, że w szkole spędzicie dobrych kilka lat, a więc znaczną część Waszego życia. Czeką Was tu praca i wysiłek niemały, i tym większy, im większą rolę zechcecie odegrać w życiu zbiorowym narodu. Uczynicie wszystko, co od Was zależeć będzie, aby czas spędzony w murach szkolnych był dla Was najmiłszym wspomnieniem. Walczcie ze sobą i z przeciwnościami życia. Nie poddawajcie się zwątpieniu i smutkowi wtedy nawet, gdy warunki zewnętrzne usuwać zechcą wesóły uśmiech z Waszej twarzy.

Wiedźcie, że wewnętrzny spokój i pogoda są też czynnikami podnoszącymi Waszą sprawność duchową i fizyczną. Życzę też Wam z całego serca, aby rozpoczęty dziś rok szkolny minął Wam w radości i pogodzie ducha, przyniósł Wam i Waszym rodzicom i opiekunom jak najwięcej zadowolenia. Życzę też, aby beztronski wesóły uśmiech gościł jak najczęściej na Waszych młodych twarzach“.

*

104

U S T A W A

z dnia 23 sierpnia 1938 r.

o Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

(Przedruk z Dz. U. Rz. P. z dnia 2 września 1938 r. Nr 65, poz. 488).

Art. 1. (1) Wyższy zakład naukowo-wychowawczy, powołany do życia wolą Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, jako Centralny Instytut Wychowania Fizycznego w Warszawie, przekształca się na wojskową szkołę akademicką pod nazwą: „Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie“.

(2) Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie posiada osobowość prawną.

(3) Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie będzie w dalszych artykułach nazywana Akademią.

Art. 2. Akademia, utworzona dla pracy nad podstawami fizycznego i rycerskiego wychowania młodego pokolenia w służbie Narodu i Państwa, ma za zadanie:

a) wychowanie i kształcenie nauczycieli i nauczycielek wychowania fizycznego dla potrzeb szkolnictwa oraz kierowników i kierowniczek, instruktorów i instruktorek wychowania fizycznego dla sił zbrojnych, instytucji państwowych, samorządowych i społecznych;

b) kształcenie sił naukowych i specjalistów w poszczególnych działach wychowania fizycznego;

c) prowadzenie prac naukowych i badawczych oraz doskonalenie i pogłębianie metod dydaktycznych i badawczych w dziedzinie wychowania fizycznego i nauk pokrewnych;

d) kształcenie ducha rycerskości;

e) szerzenie idei wychowania fizycznego.

Art. 3. Minister Spraw Wojskowych sprawuje nadzór zwierzchni nad działalnością Akademii w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z wyjątkiem spraw, dotyczących tylko wojska, w których wydaje zarządzenia samodzielnie.

Art. 4. (1) Ustrój Akademii, czas trwania nauki, organizację studiów i egzaminów oraz prawa i obowiązki słuchaczy określa jej statut. Statut określa również właściwość Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w zakresie nadzoru nad poziomem naukowym szkoły i sposób wykonywania nadzoru.

(2) Statut Akademii nadaje Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 5. Stosunek służbowy niewojskowych profesorów i pomocniczych sił naukowych określa rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o stosunku służbowym profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół (Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr 76, poz. 551) z tą zmianą, że przewidziane w przepisach tego rozporządzenia uprawnienia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przechodzą na Ministra Spraw Wojskowych, działającego w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 6. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Ministra Spraw Wojskowych może nadać Akademii w drodze rozporządzenia prawo nadawania stopni naukowych.

Art. 7. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom Spraw Wojskowych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego każdego we właściwym mu zakresie działania.

Art. 8. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*

Prezes Rady Ministrów: *Sławoj Składkowski.*

Minister Spraw Wojskowych: *Kasprzycki.*

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W. Świętosławski.

*

105

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 3 sierpnia 1938 r. (Nr II Pr-6742/38)

o programie nauki przysposobienia wojskowego młodzieży męskiej w czwartej klasie gimnazjów państwowych ogólnokształcących z polskim językiem nauczania.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 10 września 1938 r. Nr 9, poz. 266).

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Ustalam nowy program nauki przysposobienia wojskowego młodzieży męskiej w czwartej klasie gimnazjów państwowych ogólnokształcących z polskim językiem nauczania.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Równocześnie tracą moc obowiązującą odnośne przepisy zawarte w okólniku Nr 74 z dnia 6 sierpnia 1936 r. (Nr II W-5104/36) oraz w zarządzeniach z dnia 16 października 1936 r. (Nr II S-6459/36) i z dnia 9 listopada 1937 r. (Nr II S-10152/37).

wz. Ministra Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *Jerzy Ferek Błęszyński*

Podsekretarz Stanu.

Załącznik do rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 3 sierpnia 1938 r. (Nr II Pr-6742/38).

Program

nauki przysposobienia wojskowego młodzieży męskiej w czwartej klasie gimnazjów państwowych ogólnokształcących z polskim językiem nauczania.

1 godzina tygodniowo

Nadto jedna godzina tygodniowo do dyspozycji komendanta hufca z zabaw, gier, sportów i ćwiczeń polowych.

Cele nauczania.

1. Rozwijanie podstawowych cnót żołnierskich.

2. Wyrabianie cech polowych jako podstawy do wyszkolenia bojowego.
3. Nabycie elementarnych wiadomości i umiejętności wojskowych.

Materiał nauczania.

- I. **Gry polowe.** Życie się z terenem przez wyrabianie cech polowych jak: orientowanie się w terenie, umiejętność wykorzystywania kształtu i pokrycia, umiejętność maskowania (wyrabianie instynktu terenowego), spostrzegawczość, pamięć, słuch i węch. Wprawianie się w obserwacji, określaniu celów i ocenianiu odległości z ograniczeniem do najprostszyc zadań. Zaznajamianie uczniów z elementami rozpoznania i ubezpieczenia w najprostszyc zadaniach.
- II. **Terenoznawstwo.** Zaznajomienie się z ukształtowaniem i pokryciem terenu. Orientowanie się w terenie. Marsze na kierunek. Znajomość podziółki. Sporządzanie szkiców planimetrycznych. Znajomość mapy taktycznej. Sposoby przedstawiania ukształtowania i pokrycia terenu na mapie. Znajomość znaków topograficznych.
- III. **Strzelectwo.** Znajomość karabinka sportowego (rozbiór, składanie i pielęgnowanie broni sportowej na lekcjach zajęć praktycznych). Wiadomości o zjawiskach strzału. Nauka strzelania i zachowania się na strzelnicy.
- IV. **Służba.** Cnoty żołnierskie. Musztra bez broni junaka oraz zespołowa do drużyny włącznie. Wstępne wiadomości o organizacji sił zbrojnych. Ogólne wiadomości o służbie wartowniczej. Służba porządkowa w hufcu szkolnym.

U w a g i.

1. Hufiec szkolny stanowi zarazem stałe pogotowie obrony przeciwlotniczej i gazowej według specjalnych instrukcji.

2. Praca hufców szkolnych musi być w zakresie zagadnień obrony kraju programowo i metodycznie związana z innymi przedmiotami tak, by uzyskać całość i ciągłość nauczania poprzez całą szkołę.

3. W całości kształcie pracy hufców szkolnych poza dwiema godzinami normalnymi tygodniowo, obowiązują cztery półdniowe ćwiczenia w każdym roku, z tych dwa o zmroku lub w nocy oraz dwa dni wycieczkowe.

Na dwie godziny normalnych zajęć tygodniowych, stanowiących jednostkę lekcyjną składają się: 1 godzina p. w. i 1 godzina z zabaw, gier, sportów i ćwiczeń polowych.

4. W związku z organizacją hufców szkolnych przewiduje się jednego z nauczycieli szkoły, oficera rezerwy, jako komendanta oraz współpracę innych instruktorów wojskowych.

5. Program powyższy jest ogólny i orientacyjny; szczegółowe programy będą aktualizowane co roku.

*

106

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 18 sierpnia 1938 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie wykonania ustawy z dnia 22 lutego 1937 r. o ulgach w spłacie należności z tytułu stypendiów i pożyczek.

(Przedruk z Dz. U. Rz. P. z dn. 9 września 1938 r. Nr 66, poz. 493).

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 22 lutego 1937 r. o ulgach w spłacie należności z tytułu stypendiów i pożyczek (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 90) zarządzam co następuje:

§ 1. Osoby, którym przysługuje na mocy ustawy z dnia 22 lutego 1937 r. o ulgach w spłacie należności z tytułu stypendiów i pożyczek (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 90) prawo do obniżenia niespłaconych należności z tytułu pobranych stypendiów i pożyczek i które z tego prawa pragną skorzystać, wnoszą podania do władz tej szkoły, w której pobierały stypendia lub pożyczki.

§ 2. Do podania należy dołączyć oświadczenie o wysokości i źródłach dochodu, podlegającego państwowemu podatkowi dochodowemu, według wzoru załączonego do niniejszego roz-

porządzenia. Informacje podane przez petenta będą sprawdzane w drodze urzędowej.

§ 3. Obniżenie niespłaconych należności z tytułu pobranych stypendiów i pożyczek o 30% zarządza w państwowych szkołach akademickich rektor, zaś w prywatnych szkołach akademickich — Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, któremu szkoły te przedstawiają wniesione podania.

Sposób spłaty obniżonej należności w państwowych szkołach akademickich ustala rektor, w prywatnych zaś — Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 4. Zwolnienie od spłaty należności z tytułu stypendiów i pożyczek uzyskują te osoby, które

- a) były pomocniczymi siłami naukowymi w dniu wejścia w życie ustawy, przy czym umorzeniu podlegają należności zaległe, jak również przypadające do spłaty w czasie pełnienia czynności pomocniczych sił naukowych,
- b) zostaną zatrudnione jako pomocnicze siły naukowe po dniu wejścia w życie

ustawy; w tym przypadku umorzeniu podlegają te części sum dłużnej, których terminy płatności przypadają w czasie pełnienia czynności pomocniczej siły naukowej.

§ 5. Pomocnicze siły naukowe szkół akademickich składają podania o zwolnienie od spłaty należności do władz tej szkoły, w której pobierały stypendia lub pożyczki. Do podania należy dołączyć zaświadczenie szkoły, stwierdzające pełnienie funkcji pomocniczej siły naukowej.

Zwolnienie od spłaty należności w państwowych szkołach akademickich zarządza rektor, w prywatnych zaś — Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, któremu szkoły te przedstawiają wniesione podania.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

Załącznik do § 2 rozp. Min. Wyzn.
Rel. i Ośw. Publ. z dnia 18 sierpnia
1938 r. (poz. 493).

Imię i nazwisko
Adres
W której szkole i na jakim Wydziale pobierał
stypendium lub pożyczki
Jaka suma pozostała do spłacenia

O Ś W I A D C Z E N I E

Ja niżej podpisany oświadczam, że w roku bieżącym dochody moje, podlegające państwowemu podatkowi dochodowemu zgodnie z ustawą o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 2, poz. 6), nie przekraczają kwoty 300 zł miesięcznie i pochodzą z następujących źródeł (wymienić wszystkie źródła dochodu wraz z adresami i kwotą rocznego dochodu poszczególnych źródeł):

1) zł
2) zł
3) zł

Razem zł

(podpis)

dnia 193 r.

107

OKÓLNIK Nr 46

z dnia 31 sierpnia 1938 r. (II Pr-6916/38).

w sprawie programu nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych stopnia pierwszego i drugiego z polskim językiem nauczania w roku szkolnym 1938/39.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 10 września 1938 r. Nr 9, poz. 283).

I. W związku z ustaleniem nowych programów religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych stopnia pierwszego i drugiego zarządzam, co następuje:

A. W zastosowaniu do publicznych szkół powszechnych stopnia pierwszego:

1. W komplecie złożonym z klas I i II obowiązuje w roku szkolnym 1938/39 kurs A „Programu nauki dwuletniej w komplecie z klas I i II“, ustalonego rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II Pr-6647/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r., poz. 222) i ogłoszonego w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych pierwszego stopnia z polskim językiem nauczania“.

2. W klasach I i II uczących się osobno obowiązują programy dla tych klas, zamieszczone we wzmiankowanym wydawnictwie, a przedrukowane z wydawnictwa pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania“.

3. W klasie III, uczącej się bądź w komplecie, bądź osobno, obowiązuje w roku szkolnym 1938/39 kurs A programu nauki w tej klasie, ustalonego rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr Pr-6647/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r., poz. 222) i ogłoszonego w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych pierwszego stopnia z polskim językiem nauczania“. Zgodnie ze wskazaniami, podanymi w tym wydawnictwie, przy nauce w komplecie nie obowiązują tematy oznaczone drukiem rozstrzelonym.

4. W klasie IV, uczącej się bądź w komplecie, bądź osobno, obowiązuje jeszcze prze-

ściowo w r. szk. 1938/39 program, ustalony dla klasy IV szkół powszechnych stopnia trzeciego rozporządzeniem z dnia 1 października 1935 r. Nr II Pr-5481/35 i ogłoszony w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania“, przy tym jednak należy w granicach możliwości wprowadzać inne opowiadania biblijne i przykłady, niż w ubiegłym roku szkolnym.

B. W zastosowaniu do publicznych szkół powszechnych stopnia drugiego:

1. W klasie I i II oraz klasach III i IV uczących się osobno obowiązują programy dla tych klas, ustalone rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II Pr-6445/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r., poz. 223) i ogłoszone w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania“. Programy te są przedrukowane z wydawnictwa pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania“.

2. W komplecie złożonym z klas III i IV obowiązuje w roku szkolnym 1938/39 kurs A „Programu dla kompletu złożonego z uczniów klas III i IV“, ustalonego rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II Pr-6445/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r., poz. 223) i ogłoszonego w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania“.

3. W klasie V, uczącej się bądź osobno, bądź w komplecie, obowiązuje w r. szk. 1938/39 program ustalony dla tej klasy rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1938 r. Nr II Pr-6445/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 10 sierpnia 1938 r., poz. 223) i ogłoszony w oddzielnym wydawnictwie pt.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w publicznych szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania“. Zgodnie ze wskazaniami, podanymi w tym wydawnictwie, przy nauce w komplecie nie obowiązują tematy oznaczone drukiem rozstrzelonym.

4. W klasie VI obowiązuje w dalszym cią-

gu przemienność programów dla oddziałów VI i VII, jak dawniej w grupie, złożonej z oddziałów VI i VII w szkołach pięcio, cztero i trzyklasowych (Program nauki w publicznych szkołach powszechnych, wyd. z r. 1931, str. 12—14, 105, 106).

II. Zarządzenia niniejsze wchodzą w życie z dniem 1 września 1938 r. Jednocześnie tracą moc zarządzenia, dotyczące nauki religii rzymskokatolickiej w szkołach powszechnych stopnia pierwszego i drugiego, a zamieszczone w punkcie a, działu 7 okólnika Nr 22 z dnia 12 kwietnia 1938 r. II Pr-2514/38 w sprawie organizacji roku szkolnego 1938/39 w szkolnictwie powszechnym (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4 z dnia 30 kwietnia 1938 r., poz. 100).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

*

108

OKÓLNIK Nr 38

z dnia 22 lipca 1938 r. (II Pr-6444/38)

**w sprawie programu nauki religii rzymskokatolickiej
w państwowych gimnazjach ogólnokształcących
w roku szkolnym 1938/39.**

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 10 września 1938 r. Nr 9, poz. 275).

W sprawie programu nauki religii rzymskokatolickiej w państwowych gimnazjach ogólnokształcących w roku szkolnym 1938/39 zarządzam, co następuje:

1) w klasach I, II i III gimnazjów nowego ustroju stosować należy nowy program nauki, ustalony rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 października 1935 r. Nr II Pr-5480 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1 z dnia 10 marca 1936 r., poz. 5) oraz ogłoszony w oddzielnym wydawnictwie pt. Program nauki religii rzymskokatolickiej w gimnazjach państwowych ogólnokształcących z polskim językiem nauczania.

2) W klasie IV gimnazjów nowego ustroju stosować należy program nauki klasy VI dawnego gimnazjum. (Patrz: Program gimnazjum państwowego. Gimnazjum wyższe. Religia rzymskokatolicka, Warszawa 1926).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

*

109

OKÓLNIK Nr 42

z dnia 2 sierpnia 1938 r. (II Pr-6801/38)

**w sprawie programu nauki religii rzymskokatolickiej
w klasie I państwowego seminarium dla wychowawczyń przedszkoli.**

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 10 września 1938 r. Nr 9, poz. 279).

Zarządzam, aby w klasie I seminarium dla wychowawczyń przedszkoli poczynając od roku szkolnego 1938/39 stosowano zasadniczo program klasy I nauki religii rzymskokatolickiej w gimnazjach państwowych ogólnokształcących, który ogłasza się jako odrębne wydawnictwo.

Program nauki religii na kursie II i III dotychczasowego seminarium ochroniarskiego pozostaje bez zmian.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

*

110

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—

Warszawa

OKÓLNIK Nr 43

z dnia 1 września 1938 r. (II Pr-7393/38)

**w sprawie radiowych audycji szkolnych dla szkół
powszechnych na rok szkolny 1938/39.**

W roku szkolnym 1938/39 Polskie Radio podobnie, jak w roku 1937/38 organizuje radiowe audycje szkolne. Audycje te mają służyć nau-

czyicielstwu jako pomoc w pracy wychowawczej i dydaktycznej. To też decyzja co do wyboru audycji i słuchania ich w pewnej klasie należy całkowicie do nauczyciela, który najlepiej się może orientować, jaka audycja będzie mu przydatna w pracy szkolnej z danym zespołem młodzieży w danym momencie.

Radiowe audycje szkolne dzielą się na audycje poranne i południowe.

1. Audycje poranne o charakterze rozrywkowo-wychowawczym i aktualno - informacyjnym odbywać się będą podobnie jak w roku 1937/38 codziennie o godz. 8.00—8.10.

Audycje te przeznaczone są dla dzieci, poczynając od III klasy wzwyż. Na końcu każdej audycji porannej zapowiadany będzie tytuł audycji na dzień następny i wskazywany stopień jej trudności.

2. Audycje południowe o charakterze bardziej dydaktycznym nawiązujące niejednokrotnie do programów nauczania odbywać się będą codziennie o godz. 11.00 — 11.25 wzgl. 11.00—11.15.

Program tygodniowy audycji południowych obejmować będzie następujące rodzaje audycji:

- poniedziałek — pogadanka dla dzieci młod-
szych,
- wtorek — pogadanka dla dzieci starszych,
- środa — słuchowisko dla dzieci młodszych,
- czwartek — poranki muzyczne,
- piątek — słuchowisko dla dzieci starszych,
- sobota — „Śpiewajmy piosenki“.

Dla ułatwienia nauczycielom korzystania z audycji Polskie Radio wydało broszurę pt. Radio w szkole. Audycje dla szkół powszechnych wrzesień 1938 — czerwiec 1939, która zawiera w chronologicznym porządku spis audycji wraz z krótkim ich streszczeniem i wskazaniem wieku dzieci, dla których poszczególne audycje są przeznaczone. Broszury te otrzymają bezpłatnie wszystkie szkoły powszechne zaopatrzone w odbiorniki radiowe.

Podsekretarz Stanu:

(—) *Jerzy Ferek Błeszyński.*

*

111

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—

Warszawa

O K Ó L N I K Nr 48

z dnia 9 września 1938 r. (II Pr-8131/38)

**w sprawie radiowych audycji szkolnych dla szkół
średnich ogólnokształcących i zawodowych
w roku szkolnym 1938/39.**

W roku szkolnym 1938/39 Polskie Radio organizuje radiowe audycje szkolne, które mają służyć nauczycielstwu jako pomoc w pracy wychowawczej i dydaktycznej. Audycje te obejmować będą audycje słowne i muzyczne. Audycje słowne odbywać się będą w czwartki od godz. 16 m. 15 do godz. 16 m. 35, audycje muzyczne w poniedziałki od godz. 13 m. 30 do godz. 14.

Decyzja co do wyboru audycji i słuchania ich w pewnej klasie lub zalecenia uczniom słuchania audycji samodzielnie w domu należy zasadniczo do nauczyciela, który może najlepiej osądzić, czy w danej klasie i w danym momencie audycja będzie mu przydatna. Wyjątek w tym względzie stanowią, jak niżej zaznaczono, niektóre radiowe audycje muzyczne.

Ministerstwo uważa za bardzo pożądane, aby nauczycielstwo korzystające z audycji radiowych przesyłało swoje uwagi i życzenia pod adresem Wydziału Wychowania Departamentu II Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

1. Audycje muzyczne.

Radiowe audycje muzyczne nadawane w pierwszy i trzeci poniedziałek każdego miesiąca przeznaczone są dla gimnazjów ogólnokształcących, audycje nadawane w drugi i czwarty poniedziałek — dla liceów ogólnokształcących. Audycje obejmują zarówno w gimnazjach jak i w liceach ogólnokształcących cykl A i B. Cykl A, nadawany stale w pierwszy poniedziałek każdego miesiąca dla gimnazjów, a w trzeci poniedziałek dla liceów ogólnokształcących, obejmuje audycje, które w myśl okólnika Nr 34 z dnia 4 lipca 1938 r. Nr II S-4173/38 (Dz. Urz. Nr 8, poz. 294) są obowiązkowe dla tych szkół, które nie mogą z jakichkolwiek powodów

zorganizować żadnych lub niektórych audycji muzyki żywej z programu podanego w tym okólniku. Mogą tego cyklu słuchać i te szkoły, które organizują u siebie audycje muzyki żywej; decyzja co do słuchania lub niesłuchania danej audycji w tym wypadku należy do nauczyciela muzyki i śpiewu oczywiście w porozumieniu z dyrektorem szkoły.

Cykl B audycji zarówno w gimnazjach, jak i w liceach stanowi uzupełnienie programu, objętego przez cykl A. Słuchanie tego cyklu zależy również od uznania i decyzji nauczyciela w porozumieniu z dyrektorem szkoły.

Z audycji muzycznych przeznaczonych dla liceów ogólnokształcących mogą według swego uznania korzystać licea pedagogiczne i zawodowe, z audycji dla gimnazjów ogólnokształcących — seminaria dla wychowawczyń przedszkoli i gimnazja zawodowe.

2. Audycje słowne.

W roku szkolnym 1938/39 Polskie Radio organizuje po raz pierwszy tytułem próby cykl audycji obejmujących szereg obrazów i wiadomości z współczesnego życia Polski. Audycje te przeznaczone są przede wszystkim dla uczniów klasy I liceów ogólnokształcących.

Decyzja co do wyboru audycji i zalecenia uczniom jej słuchania należy całkowicie do nauczyciela zagadnień życia współczesnego. W razie słuchania audycji należy wykorzystywać ją następnie w pracy szkolnej.

Z audycji powyższych mogą według swego uznania korzystać licea pedagogiczne i zawodowe.

Podsekretarz stanu:

(—) *Jerzy Ferek Bleszyński.*

*

C Z Y J E S T E Ś C Z Ł O N K I E M

T - W A P . B . P . S . P .

112
MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—

Warszawa

Dnia 31 sierpnia 1938 r.

Nr II P-6653/38.

**Nadawanie uprawnień absolwentom
Rysunkowego Ogniska Wakacyjnego
w Liceum Krzemienieckim.**

Na podstawie § 29 i § 30 Regulaminu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1928 Nr 9 poz. 154) zmienionego postanowieniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 28 listopada 1936 r. (Nr II P-7336/37) w sprawie Regulaminu P.W.K.N. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 11, poz. 221) Ministerstwo W. R. i O. P. zezwala na zorganizowanie w Liceum Krzemienieckim dla absolwentów Rysunkowego Ogniska Wakacyjnego Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów z programu W. K. N. w zakresie rysunku. W skład tej Komisji mogą wchodzić prelegenci Rysunkowego Ogniska Wakacyjnego.

Egzaminy przed powyższą Komisją będą się odbywać, poczynając od roku 1939, bezpośrednio po zakończeniu Rysunkowego Ogniska Wakacyjnego w Liceum Krzemienieckim. Do egzaminu tego mogą być dopuszczeni, niezależnie od swego miejsca służbowego a zgodnie z § 15 Statutu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich wyłącznie absolwenci końcowego (trzeciego) kursu R. O. W., którzy byli stałymi uczestnikami tego ogniska co najmniej przez dwa lata i brali w tym czasie czynny udział we wszystkich trzech pięciodniowych zjazdach wakacyjnych oraz w pracach korespondencyjnych Rysunkowego Ogniska Wakacyjnego.

Zaświadczenia tymczasowe ze złożonego egzaminu winny być wydane przez wspomnianą Komisję zgodnie z ustępem pierwszym § 49 Regulaminu P. W. K. N. jako dowód złożenia jednej części egzaminu.

Pozostałe części egzaminu (dział A i drugi przedmiot działu B) będą mogli składać ci kandydaci zgodnie z obowiązującymi przepisami Statutu i Regulaminu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich.

Podsekretarz Stanu:

(—) *Jerzy Ferek Bleszyński.*

*

113

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—

Warszawa

Dnia 25 lipca 1938 r.

Nr BP-15277/38.

Zezwolenie na zwiedzanie przez wycieczki polskie zagranicznych zakładów publicznych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadamia, że wycieczki polskie o charakterze naukowym lub zawodowym w czasie pobytu za granicą objawiają niejednokrotnie chęć zwiedzenia zakładów, które zwiedzać można jedynie na podstawie specjalnego zezwolenia wyjednanego u odpowiednich władz przez placówkę dyplomatyczną R. P. Wyjednanie takiego zezwolenia wymaga zazwyczaj wpływu co najmniej kilku tygodni.

Wszelkie zatem wycieczki, które pragnęłyby w czasie pobytu za granicą zwiedzać zakłady lub instytucje publiczne, winny we własnym interesie już zawnazsua starać się o potrzebne zezwolenie za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Dyrektor Biura Personalnego:

(—) *W. Przybyłowicz.*

*

114

OKÓLNİK Nr XVIII

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 20 września 1938 r. Nr II 33995/38

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów i Kierowników wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie Instrukcji do Regulaminu Kół Młodzieży P. C. K.

Podaję do wiadomości Instrukcję do Regulaminu Kół Młodzieży P. C. K. wydaną przez Komisję Główną Kół Młodzieży P. C. K. zgodnie z § 38 Regulaminu Kół Młodzieży P.C.K., zatwierdzonym przez Ministerstwo W. R. i O. P. dn. 21 stycznia 1938 r. Nr II-W 551/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 9.II. 1938 r. Nr 1 poz. 9

oraz Dz. Urz. K. O. S. Wil. z dnia 1.IV. 1938 r. Nr 4, poz. 37).

Jednocześnie zalecam dokonać reorganizacji Kół Młodzieży P. C. K. zgodnie z postanowieniami Regulaminu i Instrukcji w terminie możliwie do dnia 31.X. br.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *M. B. Godecki.*

Załącznik do okólnika z dnia 20 września 1938 r. Nr II-33995/38 r.

**INSTRUKCJA WYKONAWCZA
ORGANIZACJI KÓŁ MŁODZIEŻY
POLSKIEGO CZERWONEGO KRZYŻA.**

I. Objaśnienia:

Instrukcja niniejsza ma na celu wyjaśnienie niektórych paragrafów Regulaminu Kół Młodzieży PCK., które ujęte są ramowo i jako takie mogłyby nasunąć WPP. Opiekunom zakładającym Koła pewne wątpliwości do praktycznego ich zastosowania.

Instrukcja ta nie wyklucza i nie tamuje osobistej inicjatywy, tak bardzo cennej, PP. Opiekunów.

Paragrafy: 1, 2, 3, 4 i 5 wyjaśnień nie wymagają.

Do § 6.

a) Przez owocną pracę należy rozumieć dokładne i sprawne wykonywanie przez członka (członkinię) Koła wziętych na siebie zadań, jak np.:

- 1) w dziale higieny: przestrzeganie czystości osobistej ciała i ubrania, utrzymanie w porządku książek i sprzętu szkolnego, poza tym dbałość o czystość klasy, korytarzy i otoczenia szkoły;
- 2) w dziale pomocy bliźniemu: czynny udział w akcji charytatywnej, jak: przynoszenie śniadań dla niezamożnych kolegów, opieka nad młodszym rodzeństwem, lub nad biednym dzieckiem itp.

b) Młodzież, po przyjęciu do Koła Mł. PCK., otrzymuje legitymacje członkowskie według załączonego wzoru, oraz znaczek członkowski. Znaczek członkowski może być noszony w czasie pozostawania w Kole w charakterze człon-

ka. Wręczanie odznak członkowskich powinno odbywać się, o ile możliwości, uroczystie, by młodzież do tego znaczka nabrała należytego szacunku.

c) Noszenie i używanie znaku Czerwonego Krzyża przysługuje jedynie członkom i członkiniom Koła Mł. PCK. Żadne inne organizacje szkolne ani nosić, ani używać znaku tego nie mają prawa (patrz § 1 statutu PCK. — Rozporządzenie P. Prezydenta Rzplitej z dn. 1.IX.1927 r. o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża).

d) Pożądane jest, by przyrzeczenie członków Kół odbywało się podczas uroczystości szkolnych, a szczególnie poświęconych Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi jak np. Dzień Matki, Tydzień PCK. itp.

Do § 7.

Praca w Kole może być podzielona na poszczególne sekcje — zakres działania sekcji powinien ułatwiać członkom zdobywanie odpowiednich stopni. Stopni dla Kół Mł. PCK. w szkołach powszechnych jest cztery: pierwszy, drugi, trzeci, czwarty.

Dla Kół w szkołach średnich ustanowione są również cztery stopnie: pierwszy, drugi, trzeci, czwarty, z rozszerzonym programem pracy. Dla Kół pozaszkolnych ustanawia się dwa stopnie: pierwszy i drugi. Szczegółowe wyjaśnienia pomieszczone są oddzielnie dla każdej kategorii szkół, w ustopniowanym programie pracy.

Terminy udzielania członkowi (członkini) Koła pierwszego stopnia i przeprowadzania do wyższych stopni, ściśle określić się nie da, jest to bowiem całkowicie uzależnione od wieku i rozwoju, oraz indywidualnego wysiłku członka (członkini) Koła, a także od wpływu, jaki opiekun wywrzeć potrafi na sprawność i dokładność pracy członków Koła i o ile zdoła pobudzić w nich szlachetną ambicję osiągania wyższych stopni.

Do § 9.

Członkowie Kół Mł. poszczególnych stopni noszą pod znaczkiem członkowskim podkładkę odpowiedniego koloru, według ustalonego wzoru, a mianowicie:

- dla 1 stopnia — żółta,
- „ 2 „ — zielona,
- „ 3 „ — czerwona,
- „ 4 „ — biało-czerwona.

Jako odróżnienie dla członków Kół przy szkołach średnich i członków Kół pozaszkolnych ustalono wypustki — złote dla członków Kół przy szk. średnich i srebrne dla członków Kół pozaszkolnych.

Do § 11.

Proporzec Koła ustanawia się następująco:

Płachta biała z materiału trwałego wym. 80 × 80 cm. Na dwóch stronach krzyż koloru czerwonego, aplikowany z materiału lub wyhaftowany, składający się z 5 równych kwadratów, wymiar boku każdego kwadratu 15 cm. Napisy: na jednej stronie proporca hasło Kół Mł. PCK. „Miłuj Bliźniego“, a na drugiej stronie: „Koło Młodzieży PCK. przy szkole (wymienić nazwę i typ szkoły) w (wymienić miejscowość). Głowica — według zatwierdzonego wzoru, podanego w miesięczniku „Czyn Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża“. Drzewce — długość 1 m. 80 cm.

Do § 12.

Komisja Oddziałowa, wzgl. Oddział PCK., powinna być niezwłocznie zawiadomiona przez kierownictwo szkoły o zamiarze rozwiązania Koła, z podaniem przyczyn.

W razie likwidacji Koła przez władze Czerwonokrzyżskie należy zawiadomić o tym dyrekcję lub kierownictwo szkoły.

Do § 14.

Uchwalony plan działalności na początku roku szkolnego, jak również sprawozdania roczne, powinny być w oznaczonym terminie przesłane do odnośnej Komisji Oddziałowej, wzgl. Oddziału PCK.

Wybory do Zarządu Koła Mł. PCK. powinny być dokonane na zebraniu sprawozdawczym przed wakacjami, nie później jak w końcu maja, tak, aby nowy Zarząd z początkiem roku szkolnego od razu rozpocząć mógł swą działalność.

Do §§ 15, 16, 17.

Ponieważ w liceach żeńskich, uczennice obowiązkowo należą do hufców szkolnych, a może się zdarzyć, że te same dziewczynki są jednocześnie członkiniami szkolnego Koła Młodzieży PCK. i przeszły kursy sanitarne, organizowane w Czerwonokrzyżskich Kołach, — opiekun Koła powinien porozumieć się z komendantką huf-

ca, aby uzgodnić z nią pracę członkiń Koła z pracą w hufcu szkolnym.

Zarazem opiekun Koła powinien uznać pracę dziewczynek w hufcu szkolnym za równorzędną z ich pracą w odnośnej sekcji Koła Mł. PCK. dla uzyskania najwyższego stopnia.

Do § 18.

Jeżeli praca w Kole podzielona jest na sekcje — sekcycjni wchodzi automatycznie w skład Zarządu Koła. Jeżeli Koło obejmuje kilka klas, pożądane jest, by przedstawiciele poszczególnych klas również brali udział w zebraniach Zarządu Koła, jednak bez prawa głosowania.

Uwagi ogólne dotyczące Kół Mł. PCK.

W czasie istnienia Koła, inwentarz powinien być zawsze starannie utrzymany. Opiekun Koła sprawdza od czasu do czasu stan inwentarza Koła. Za należyty stan inwentarza odpowiedzialni są: przewodniczący i skarbnik Koła.

Koło Mł. PCK. ma prawo posiadać pieczęć prostokątną, wymiaru $5 \times 3,5$ cm z godłem Czerwonego Krzyża i napisem „Koło Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża przy szkole w“, oraz ewentualnym numerem kolejnym Koła. Pieczęć przechowuje opiekun Koła.

Koło Mł. PCK. powinno prowadzić książkę protokółów zebrań, kasową, inwentarzową i kronikę Koła.

Opiekun Koła.

Do § 22.

Jako osoby bezpośrednio związane ze szkołą, rozumieć należy higienistkę szkolną i rodziców dzieci. Pożądane jest, aby opiekun dla Koła pozaszkolnego wybrany został spośród nauczycieli. W razie, gdyby żaden z nauczycieli podjąć się tego nie mógł, należy opiekę nad pozaszkolnym Kołem powierzyć osobie godnej zaufania, uspołecznionej i obznajmionej z ideologią Kół Mł. PCK. i z metodą ich prowadzenia. W każdym razie, musi to być osoba pełnoletnia.

Do § 23.

Opiekun Koła powołuje do współpracy rodziców dzieci, należących do Koła Mł. PCK. Opiekun podpisuje całą korespondencję Koła.

Komisja Oddziałowa.

Ścisła współpraca Komisji Oddziałowej z inspektorem szkolnym lub jego zastępcą, jest bardzo pożyteczna i dlatego jest pożądane, aby inspektor lub jego zastępca był wybrany na członka Komisji Oddziałowej. Drogą kooptacji w skład Komisji Oddziałowej powinny wejść dwie osoby spośród opiekunów Kół.

Do §§ 24—27.

Uwagi ogólne:

Przewodniczący Komisji Oddziałowej, w okresie układania preliminarza budżetowego przez Zarząd Oddziału, powinien preliminarz budżetowy dla Komisji Oddziałowej dać do uchwalenia na posiedzeniu Zarządu Oddziału i czynić starania, aby Zarząd Oddziału wyznaczył odpowiednią sumę na wydatki Komisji Oddziałowej, w związku z jej pracą wśród Kół Mł. na terenie Oddziału. W preliminarzu budżetowym Komisji Oddziałowej powinny być uwzględnione sumy na wizytacje Kół w terenie, na propagandową literaturę dla Kół, na szerzenie wśród Kół higieny, zjazdu opiekunów Kół Mł. PCK. itp.

Do wydatkowania sum, przyznanych Komisji Oddziałowej w budżecie Oddziału, uprawniona jest Komisja Oddziałowa, która na swoich posiedzeniach przeprowadza odnośne uchwały.

Przewodniczący Komisji Oddziałowej na posiedzeniach Zarządu Oddziału, co najmniej raz na kwartał, zdaje sprawę Zarządowi z ilości, stanu i rozwoju Kół Mł. PCK. na swoim terenie, zaprasza członków Zarządu Oddziału na uroczystości organizowane przez Koła Mł. i stara się zainteresować Zarząd Oddziału ważniejszymi sprawami Kół Mł. PCK.

Komisja Oddziałowa na początku maja przesyła wszystkim Kołom Mł. na swoim terenie blankiety sprawozdawcze po 3 egzemplarze, do wypełnienia dokładnym sprawozdaniem z pracy Koła w okresie roku szkolnego. Jeden egzemplarz zatrzymuje dla siebie i treść jego przepisyje w swojej kartotece, drugi egzemplarz przesyła do Komisji Okręgowej, trzeci egzemplarz pozostaje w aktach Koła.

Przy założeniu nowych Kół, Komisja Oddziałowa wypełnia odnośne blankiety i przesyła Komisji Okręgowej, która legalizuje Koła i za-

wiadania o legalizacji Komisję Gł. Kół Mł. PCK.

We wszystkich sprawach Komisja Oddziałowa utrzymuje stały kontakt z Komisją Okręgową.

Dzień Matki.

Każde Koło urządzi doroczną uroczystość w maju, zwaną „Dniem Matki“, na którą zaprasza rodziców, radę pedagogiczną, przedstawicieli władz szkolnych, czerwonokrzyskich itp. oraz młodzież i innych gości.

Poszczególne Koła Mł. PCK. w danej miejscowości mogą urządzić wspólnymi siłami „Dzień Matki“, nadając mu powszechny i bardziej uroczysty charakter.

Komisja Okręgowa.

Do § 30.

Wobec tego, że tereny niektórych Okręgów PCK. należą do dwóch lub nawet kilku kuratoriów szkolnych, nieraz odległych od siedziby Komisji Okręgowej, może istnieć trudność dla delegatów kuratoriów przyjazdu na każde posiedzenie Komisji Okręgowej. W razie nie przybycia na zebranie delegatów kuratoriów — Komisja Okręgowa każdorazowo przysyła im odpis protokołu swoich posiedzeń, celem utrzymania z nimi stałego kontaktu w sprawach dotyczących Kół Mł. PCK.

Do § 31.

Komisja Okręgowa powinna zakomunikować nazwisko instruktora Kół Mł. PCK. i jego kompetencje wszystkim kuratorom szkolnym na terenie Okręgu PCK. z nadmienieniem, że z ramienia Komisji Okręgowej odwiedza on Koła w porozumieniu z dyrektorem (kierownikiem) szkoły.

Do §§ 28—31.

Uwagi ogólne:

Prezydium Komisji Okręgowej opracowuje preliminarz budżetowy w okresie układania budżetu Okręgu, przedstawia go Zarządowi Okręgu i czyni starania, aby Zarząd Okręgu w swoim budżecie zamieszczał co roku stałe subsydlum na potrzeby organizacji Kół Mł. PCK.

Personel biurowy Komisji Okręgowej wcho-

dzi w skład biura Zarządu Okręgu i wykonuje prace wchodzące w zakres działalności Komisji Okr.

Przewodniczący Komisji Okręgowej ma obowiązek składania Zarządowi Okręgu sprawozdania o pracach Komisji.

Komisja Okręgowa samodzielnie rozporządza sumami w ramach zatwierdzonego budżetu. W wypadku konieczności dokonania virement, Komisja Okręgowa winna uzyskać zgodę Komisji Głównej.

Rachunkowość Komisji Okręgowej winna być objęta ogólną rachunkowością Zarządu Okręgu. Wpłaty i wypłaty w zakresie spraw organizacji Kół Mł. PCK. przyjmuje i wykonuje kasa Zarządu Okręgu. Rachunki wypłacane z budżetu Komisji Okręgowej winny być cyfrowane przez przewodniczącego Komisji Okręgowej.

Komisja Okręgowa utrzymuje stały kontakt z Komisją Główną Kół Mł. PCK., składa do zatwierdzenia Komisji Gł. preliminarz budżetowy oraz sprawozdanie roczne ze swej pracy i sprawozdanie z wykonania budżetu.

Korespondencję Komisji Okręgowej podpisuje przewodniczący lub jego zastępca, oraz inspektor Okręgu, a w razie jego nieobecności osoba upoważniona. Podpis sekretarza Komisji Okr. może być umieszczony, zaleźnie od warunków miejscowych. Biurowość Komisji Okręgowej prowadzona jest w ramach biura Zarządu Okręgu.

Komisja Okręgowa prowadzi kartotekę Kół Mł., księgę protokołów swoich posiedzeń i podręczne książki.

Komisja Okr. zwołuje zjazdy przewodniczących Komisji Oddziałowych oraz przy udziale Komisji Oddziałowych — zjazdy rejonowe opiekunów Kół zapraszając na nie przedstawicieli kuratoriów oraz inspektorów szkolnych z terenu Okręgu, — dla wspólnego omówienia aktualnych spraw Kół Młodzieży.

Instrukcja programowa dla Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża.

W projekcie podane zostały tylko główne wytyczne pracy w Kołach Młodzieży PCK., gdyż szczegółowy plan działalności poszczególnych Kół powinien być, w myśl § 14 Regulaminu, opracowany przez samą młodzież na początku roku szkolnego.

Instrukcja ma za zadanie podać w formie ramowej program pracy na poszczególnych stopniach, przez które w myśl Regulaminu przechodzą członkowie Kół Młodzieży PCK.

Praca w Kołach winna się opierać na obowiązujących obecnie programach szkolnych i mieć charakter samowychowawczy i samokształceniowy, — należy ją traktować jako stopniowe przygotowywanie dzieci (młodzieży) do obowiązków, jakie je czekają w dalszym życiu.

Instrukcja dotyczy pracy Kół Młodzieży PCK.:

w szkołach powszechnych,
w szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych,
w kołach młodzieży pozaszkolnej.

Celem umożliwienia uczestnikom Koła zajęcia jaknajbardziej czynnej postawy wobec przyjętych na siebie zadań i obowiązków, nie tylko w szkole, ale i poza szkołą, ustanawia się na poziomie szkoły powszechnej i średniej cztery stopnie.

Niezależnie od stopni praca Kół w dalszym ciągu prowadzona jest w trzech zasadniczych kierunkach, a mianowicie w zakresie higieny, pomocy potrzebującym i utrzymywania przyjaznych stosunków z Kołami w kraju i za granicą.

W związku z tym praca w Kołach podzielona jest na odpowiednie sekcje np. sekcja higieniczna, korespondencji międzyszkolnej, społeczna, dochodowa itp.

W ramach poszczególnych sekcji mogą pracować mniejsze zespoły na poziomach różnych stopni.

Koła przy szkołach powszechnych.

Dziecko na stopniu pierwszym (dzieci kl. I i II) zdobywa umiejętność samodzielnego i sprawnego utrzymywania w czystości ciała, utrzymywania w porządku odzieży oraz przedmiotów pomocniczych przy pracy i zabawie; zdobywa umiejętność właściwego zachowania się w szkole, w domu, na drodze, ulicy, w parku itp. Jest przyjacielem zwierząt — zimą przygotowuje pokarm dla ptaków, umieszcza żerówki i opiekuje się nimi.

Potrafi wykonać łatwe zabawki i przedmioty, związane z pracą i życiem w szkole i w domu.

U w a g a : Szczegółowy program zawarty w programie nauki w publicznych szkołach powszechnych.

Po zbadaniu nabytych przez dziecko sprawności i stwierdzeniu pozytywnych wyników w podanym powyżej zakresie, dziecko przechodzi na stopień drugi.

Na stopniu drugim (dzieci kl. III i IV) poza ciągłym utrwalaniem nawyków w zakresie kultury życia codziennego, zdobytych na stopniu pierwszym, członek(kini) Koła poznaje czynności pomocnicze w gospodarstwie domowym, uczy radzić sobie w razie skażenia się, dokończyć łatwej naprawy rozdartej odzieży itp.

Jako miłośnik przyrody pielęgnuje rośliny w doniczkach, skrzynkach, w ogrodzie szkolnym i w domu. Koresponduje z dziećmi z innych szkół i stara się pomagać dzieciom biedniejszym od siebie.

Dziecko na tym poziomie powinno już umieć uzasadnić w sposób najogólniejszy, dlaczego przestrzega zasad higieny w życiu osobistym i zbiorowym, a po wykazaniu się sprawnością z zakresu drugiego stopnia — otrzymuje stopień trzeci.

U w a g a : Szczegółowy program zawarty w programie nauki w publicznych szkołach powszechnych.

Na poziomie trzeciego stopnia każdy członek Koła Młodzieży PCK., rozumiejąc i stosując czynnie przepisy higieny w życiu osobistym i szkolnym, zapoznaje się i wdraża do zasad ogólnych higieny społecznej. Pracuje świadomie nad wyrobieniem swego charakteru.

Poznaje swój kraj, nawiązuje przez korespondencję stosunki z dziećmi polskimi na obczyźnie w celu zapoznania ich z krajem ojczystym i jego kulturą oraz z Kołami Mł. Cz. Krz. w innych krajach. Opiekuje się dziećmi młodszymi i rozwija pracę charytatywno-społeczną.

Po wykazaniu się pozytywną pracą w zakresie trzeciego stopnia przechodzi na stopień czwarty.

Przejsie na stopień czwarty nadaje dziecku miano instruktora młodszych stopni Kół Mł. PCK. z odpowiednimi obowiązkami i uprawnieniami.

Na stopniu czwartym członek(kini) Koła Mł. PCK., uczeń kl. VII przechodzi kurs ratownictwa wraz z OPLG, poznaje cele, organizację i działalność PCK., poznaje i wchodzi w kontakt

z innymi organizacjami społecznymi działającymi na danym terenie i rozwija pracę charytatywną w myśl naczelnego hasła PCK., „Miłuj bliźniego“.

Praca na poszczególnych stopniach, oparta zawsze na podłożu życiowo praktycznym, odbywa się w małych zespołach, pod ogólnym kierunkiem opiekuna Koła.

Koła przy szkołach średnich.

Stopnie na poziomie szkoły średniej są tak samo uszeregowane, jak i w szkole powszechnej.

Kolejność i rodzaj prac w Kole przy szkole średniej nie różni się zasadniczo od pracy w Kole przy szkole powszechnej, tylko zakres pracy i wiadomości teoretyczne muszą być tutaj bardziej pogłębione ze względu na wyższy poziom rozwoju umysłowego młodzieży, a praca społeczno-obywatelska wraz z pracą samarytańską, obejmuje szerszy krąg działania.

Szczegółowy plan pracy i działalność zależy będzie, jak i w szkole powszechnej, od warunków lokalnych, a przede wszystkim od inicjatywy opiekuna Koła i samej młodzieży.

Nowi członkowie-kandydaci, po najmniej czteromiesięcznej owocnej pracy w Kole, składają przyrzeczenie i stają się rzeczywistymi członkami Koła.

W razie istnienia w szkole innych organizacji uczniowskich, opiekun Koła winien się stale z nimi porozumiewać, w celu odpowiedniego uzgodnienia pracy młodzieży.

Opiekun Koła powinien uświadamiać o swych założeniach i poczynaniach dom rodzicielski wychowanka, utrzymywać z nim łączność i skłaniać do współdziałania. W ten sposób, przyspasabiając młodzież do pracy nad podnoszeniem środowiska na wyższy poziom kulturalny, można uniknąć rozbieżności między poczynaniami domu i Koła Mł. PCK.

Koła pozaszkolne PCK.

Koła pozaszkolne PCK. mogą odegrać pod względem społecznym bardzo ważną i pożyteczną rolę w życiu opuszczającej szkołę młodzieży. Młodzież ta, nie należąc jeszcze do żadnych organizacji społecznych i nie mogąc wobec trudnych warunków życia gospodarczego znaleźć od razu pracy zarobkowej, łatwo może ulec najgorszym wpływom.

W Kołach pozaszkolnych Regulamin ustanawia dwa stopnie.

Na stopniu pierwszym członkowie Koła w wieku od 14—16 lat przechodzą kurs higieny osobistej, zawierający dokładne wskazówki o kulturze życia codziennego, oraz kurs ratownictwa w nagłych wypadkach (wraz z OPLG) z uwzględnieniem chorób epidemicznych; dla dziewcząt winny być ponadto wykładane metody pielęgnowania chorych w domu.

Na tym stopniu członek Koła powinien starać się poznać historię, cele i działalność PCK., oraz działalność innych organizacji społecznych na danym terenie. W myśl hasła Czerwonego Krzyża, niesie i organizuje pomoc dla bliźnich, chętnie i sprawnie niosąc pomoc we wszelkich nadarzających się okazjach.

Na stopniu drugim członkowie Koła w wieku od 16—18 lat przechodzą kurs ratownictwa ogólnego i kurs OPLG (egzamin praktyczny). Dziewczęta prócz tego obowiązują kurs pielęgnowania niemowląt.

Na tym stopniu członek zapoznaje się z działalnością najważniejszych organizacji społecznych w Polsce, poznaje historię Czerwonego Krzyża i jego działalność w innych krajach.

Bliźniemu służy pomocą w jak najszerszym zakresie. (Teoretyczne przygotowanie do ratowania w czasie pożaru, powodzi itp.).

Sądzić należy, iż dzięki pracy młodzieży w Kołach PCK. zwiększą się w naszych miastach i wioskach szeregi uspołecznionych, świadomych swoich obowiązków obywateli.

*

115

Organizacja szkół.

Na podstawie § 5 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27 marca 1933 r. Nr. I-Pr-341/33 w sprawie jednolitego ubioru młodzieży szkół państwowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3, poz. 50) Ministerstwo ustala dla Państwowego Liceum im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Wilnie — Nr 932.

*

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Wileńskiego zezwolił na otwarcie prywatnych gimnazjów ogólnokształcących na terenie okręgu:

1) Stowarzyszeniu Kulturalno-Oświatowemu „Oświata“ w Nowogródku pod nazwą: „Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne Stowarzyszenia „Oświata“ w Nowogródku“.

2) Polskiej Macierzy Szkolnej pod nazwą: „Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne Koła Polskiej Macierzy Szkolnej w Wołkowysku“.

*

116

KONKURS

na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej.

Kuratorium Okręgu Szk. Wil. ogłasza niniejszym konkurs na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej III stopnia w Duniłowiczach, pow. postawskiego.

Szkoła posiada lokal wynajęty (budynek państwowy). 3 pokojowe mieszkanie dla kierownika. 8 km. do stacji kolejowej Woropajewo.

O stanowisko to ubiegać się mogą kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje zawodowe oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dn. 1.VII.1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9.XI.1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 104, poz. 873).

Podania należy udokumentowane winni kandydaci wnieść w drodze służbowej do Kuratorium O.S. Wileńskiego przez Inspektora Szkolnego w Postawach w terminie do dnia 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

*

RATUJMY ZDROWIE MŁODEGO POKOLENIA I WALCZMY Z CIEMNOTĄ PRZEZ BUDOWANIE ODPOWIEDNICH SZKÓŁ!

117

RUCH SŁUŻBOWY.

Zmarli:

Dr Kapp Jan-Antoni, nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. Ad. Mickiewicza w Wilnie, zmarł 11 sierpnia 1938 r.

Słomiński Stefan, dyrektor Gimnazjum Państwowego im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce, zmarł 29 sierpnia 1938 r.

Przeniesieni w stan spoczynku z dniem 31 sierpnia 1938 r.

Matuszkiewicz Mieczysław, dyrektor b. Państwowego Seminarium Naucz. Męskiego im. T. Zana w Wilnie, z powodu choroby.

Borewicz Bronisław, nauczyciel Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Grodnie, z powodu przekroczenia 60 lat życia;

Wiścicka Halina, wychowawczyni ochronki przy Państwowym Seminarium Ochroniarskim im. Marii Konopnickiej w Wilnie, z powodu choroby;

Styszyński Edward, nauczyciel Publicznej Szkoły Powszechnej w Starych Trokach, powiatu wileńsko-trockiego, z powodu choroby.

*

118

KOMUNIKATY URZĘDOWE.

Podręczniki do nauki religii prawosławnej w szkołach powszechnych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdziło na rok szkolny 1938/39 następujące podręczniki, jako książki pomocnicze do nauki religii prawosławnej w szkołach powszechnych:

1) Codzienne modlitwy dla dzieci wyznania prawosławnego. Drukarnia Synodalna. Warszawa 1935 r.

2) Nauczanie i wyjaśnianie modlitw, podręcznik do nauki religii prawosławnej. Wydanie II. Drukarnia Synodalna. Warszawa 1934.

3) Modlitewnik prawosławny. Drukarnia Synodalna. Warszawa 1928.

4) Historia Świętego Starego Zakonu. Podręcznik do nauki religii prawosławnej. Wydanie III. Drukarnia Synodalna. Warszawa 1934 roku.

5) Historia Świętego Nowego Testamentu. Podręcznik do nauki religii prawosławnej. Wydanie IV. Drukarnia Synodalna. Warszawa 1938.

6) Nauka o nabożeństwach prawosławnych. Podręcznik dla IV klasy szkoły powszechnej. Wydanie III. Drukarnia Synodalna. Warszawa 1936.

7) Katechizm. Podręcznik do nauki religii prawosławnej. Wydanie III. Warszawa 1937. Drukarnia Synodalna.

Książki o podobnych tytułach, jak pkt. 1) i 3) a mianowicie: Modlitwy codzienne dla dzieci prawosławnych, Drukarnia Synodalna. Warszawa—i Mały Modlitewnik dla dzieci prawosławnych. Drukarnia Synodalna. Warszawa — nie uzyskały aprobaty Ministerstwa W.R. i O.P. a zatem nie mogą być używane w szkołach w żadnym charakterze.

*

Film p. t. „Tajemnice Indii“.

Ministerstwo W. R. i O. P. poleca uwadze film p. t. „Tajemnice Indii“. Jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

N. O. 30841/38.

*

**OKAŻ CZYNNIE ZAINTERESOWANIE
LOSEM MŁODZIEŻY I ZŁÓŻ OFIARĘ NA
JAKĄ CIĘ STAĆ.**

119

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

S. P. DYREKTOR SŁOMIŃSKI — WSPOMNIENIE.

Na progu nowego roku szkolnego zmarł Dyrektor Państwowego Gimnazjum im. Św. Kazimierza w Nowej Wilejce ś. p. Stefan Słomiński.

Urodzony w Taszłyku na Podolu w r. 1890, ukończył wydział fizyko-matematyczny uniwersytetu kijowskiego w 1914. Od dn. 1 stycznia 1923 r. był etatowym nauczycielem szkół średnich w Wilnie, od r. 1931 pełnił obowiązki Dyrektora Państwowego Gimnazjum w Nowej Wilejce, w r. 1934 został mianowany Dyrektorem tegoż gimnazjum.

Pomimo ciężkiej choroby pełnił swe obowiązki sumiennie i z poświęceniem. Należał do legionu tych ideowych nauczycieli i przewodników młodzieży, którzy w poświęceniu swego życia dla Polski i podrastającego pokolenia widzą swą misję i sens życiowy. Tym przekonaniom pozostał wierny do ostatniego tchu. I im bardziej choroba podcinała Jego siły fizyczne, tym większą miłością otaczał warsztat swej pracy, z tym większą dobrocią i wnikliwością traktował sprawy swych wychowanków.

Zmarł na posterunku z wiarą w przebogate siły i możliwości młodego pokolenia. Odszedł człowiek światły i prawy, wrażliwy i doświadczony wychowawca, wytrawny pedagog i sumienny współpracownik w zakresie odbywającej się wielkiej reformy szkolnictwa polskiego.

Cześć Jego pamięci!

*

Z DZIAŁALNOŚCI T-WA P. B. P. S. P. W OKRĘGU SZK. WIL.

„14208 odpowiednich izb lekcyjnych
2317 mieszkań nauczycielskich
Kilka tysięcy kompletów pomocy naukowych
Kilka tysięcy bibliotek
przy wkładzie około 20.000.000 złotych

oto bilans pięciolecia działalności Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Okręg Wileński dzięki pomocy Towarzystwa zdobył w tym:

859 izb lekcyjnych

77 mieszkań nauczycielskich

220 bibliotek uczniowskich

przy wkładzie gotówkowym 1.400.000 zł.“

Wyżej przytoczony tekst przedrukowany został z odezwy, wydanej przez Wileński Komitet Okręgowy T. P. B. P. S. P. z okazji V Tygodnia Szkoły Powszechnej. Jakże wymowną jest jego treść! W ciągu pięciu lat działalności Towarzystwa przy współpracy ludzi dobrej woli, a głównie nauczycielstwa szkół powszechnych, udało się setkom tysięcy dzieci zapewnić odpowiednie warunki do pracy szkolnej. Znaczenie tego jest specjalnie zrozumiałe dla tych, którzy stoją blisko szkolnictwa. Wiecznie aktualne hasło: „zdrowy duch w zdrowym ciele“ w owych odpowiednich izbach lekcyjnych będzie mogło być realizowane z korzyścią dla Rzeczypospolitej.

Lecz czy wszystkie dzieci szkół powszechnych mogą pracować w należytych warunkach?

Niestety — jeszcze nie!

Według statystyki władz szkolnych brak nam w tej chwili na terenie całego Państwa przeszło 30.000 odpowiednich izb lekcyjnych. Znaczy to, że około półtora miliona dzieci szkół powszechnych pracuje w złych warunkach, bądź w ogóle do szkół nie uczęszcza. Wiemy również, że bardzo duża ilość szkół powszechnych nie posiada do dnia dzisiejszego niezbędnych pomocy naukowych względnie podstawowej lektury.

Dane te każdego obywatela Rzeczypospolitej muszą skłonić do refleksji, których wynikiem winno być pytanie:

Co zrobiłem dla poprawy tego stanu?

Skromna składka zwyczajnego członka Towarzystwa (2 zł rocznie), dobrowolna groszowa ofiara, propaganda potrzeb szkolnictwa powszechnego i wyników osiągniętych dotychczas przez T. P. B. P. S. P. — oto momenty, które przez każdego z nas mogą być realizowane.

Słowa Marszałka Śmigłego - Rydza wyrażnie ujmują ważność zagadnienia: „Cele, które

swej pracy postawiło Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych, muszą pobudzić każdego Polaka pragnącego, by naród polski był wielkim narodem“.

O ową ofiarność i współdziałanie apelujemy więc do najszerszych warstw społeczeństwa w V jubileuszowym Tygodniu Szkoły Powszechnej i w ciągu najbliższej przyszłości. Im lepsze rezultaty ów apel przyniesie, tym szybciej zaspokoi się potrzeby szkolnictwa powszechnego, tym szybciej wszystkie dzieci Niepodległej Rzeczypospolitej będą mogły pracować w należytych warunkach.

Pamiętajmy, że na terenie naszego Okręgu Szkolnego potrzeby szkolnictwa powszechnego są znacznie większe niż w województwach zachodnich, południowych czy centralnych. Weźmy pod uwagę plan pracy, który określił sobie na najbliższy okres Wileński Komitet Towarzystwa P. B. P. S. P., a który wyraża się w postaci planowanej co rocznie pomocy finansowej przy budowie 250 izb lekcyjnych i zaopatrzeniu szkół w pomoce naukowe wartości 50.000 złotych. Realizowanie tego planu wymaga rocznego wkładu gotówkowego ze strony Towarzystwa w wysokości pół miliona złotych. Jeśli się uda ową kwotę w każdym roku zdobyć, zaspokojenie zasadniczych potrzeb szkolnictwa powszechnego nastąpi na naszym terenie dopiero po dwudziestu latach.

Dołożmy starań, by skrócić ów dwudziestoletni okres zaspokajania potrzeb!

Wysiłkom naszym niech dodaje bodźca świadomość, iż służymy jednej z najlepszych spraw.

Leon Łyszczarczyk.

*

ZAPISZ SIĘ NA CZŁONKA

T-WA P. B. P. S. P.

SZKOŁA WOBEC ZAGADNIENIA OBRONNOŚCI NARODOWEJ.

1) Postulat obronności jako nakaz doby obecnej.

Umysł i serca twórców dzisiejszej rzeczywistości polskiej przepełnione są troską o rozwiązanie dwóch najtrudniejszych i najistotniejszych problemów: gospodarczego i obronności kraju. Stanowią one bowiem trzon wysiłków współczesnego życia państwowego i społecznego, a ich pomyślne rozwiązanie zadecyduje o przyszłych losach naszej Ojczyzny.

Geograficzne położenie naszego kraju oraz wypadki polityczne zarówno w Europie jak i na całym świecie następujące po sobie z zawrotną szybkością nakazują nam, abyśmy w poczuciu odpowiedzialności za przyszłość Polski, wyzwolonej olbrzymimi ofiarami jej wiernych synów i z pełnią świadomości poczynili wszelkie możliwe przygotowania związane z obronnością naszych granic.

Ponieważ w przyszłej wojnie armię stanowić będzie cały naród, przygotowanie więc do niej zmierzać powinno do wszechstronnego uświadczenia i zaprawienia wszystkich obywateli kraju. Zadanie to jest tym trudniejsze, gdyż jak stwierdza Pan Minister Świętosławski „w żadnym narodzie nie znajdziemy tyle co w naszym szczerego pacyfizmu. Wielu nie uświadcza sobie tego, że objaw ten w czasach obecnych jest bardzo szkodliwy“. To niepokojące zjawisko napawa nas obawą, że „społeczeństwo nie jest dostatecznie przygotowane w swym nastroju psychicznym do zwycięskiej walki o to, co jest największym skarbem wolnego narodu“¹⁾.

W tym niepewnym czasie, kiedy odwiecznie żyjący w naturze ludzkiej instynkt walki wyląduje się spod rygorów narzuconych mu rozumem człowieka i wznieca tu i ówdzie krwawą pożogę, sieje śmierć i spustoszenie, w naszej psychice narodowej musi nastąpić przewartościanie naszych pojęć opartych zazwyczaj na niezasadnionym pacyfizmie. Również i inny взгляд zmusza nas do zwiększenia potencjału

obronności narodowej. Oto niektóre państwa dokonując u siebie gigantycznych zbrojeń starają się w dobrze zamaskowanej formie zaszczerpieć w naszym społeczeństwie przekonania, które mogą tylko osłabić naszą prężność i zdolność do skutecznej obrony niepodległego państwa.

Sięgając w przedrozbiorowe dzieje naszego narodu możemy tam się spotkać z momentami wielkiego lekceważenia i zaniedbania dziedziny życia wojskowego i to, rzecz charakterystyczna, w tych czasach, kiedy u naszych sąsiadów podniesienie siły militarnej było prymatem wobec innych zadań i potrzeb państwowych. Skutki tego niewłaściwego stosunku do wspomnianego zagadnienia zarówno osób panujących jak i całego ówczesnego społeczeństwa jakże smutnymi konsekwencjami były okupione.

Klęskę współczesnych Chin w wojnie z Japonią śmiało można przypisać zakorzenionej w umysłowości chińskiego narodu pogardzie dla zawodu żołnierza.

Rzecz oczywista czynniki te zmuszają nas do walki o nową psychikę w społeczeństwie. Nasza dotychczasowa bierność wobec zagadnień natury militarnej w jak najkrótszym czasie winna się przetopić na czynną i zdecydowaną postawę.

Z uwagi więc na to w realizacji jednego z aktualniejszych zadań, jakim jest obronność kraju, wysiłek naszego narodu winien kroczyć obecnie w kierunku dozbrojenia naszej armii, wyposażenia jej w najnowsze zdobycze techniki wojskowej, wyszkolenia żołnierza oraz w kierunku dozbrojenia psychicznego. To przeoranie psychiki narodowej dla rozbudzenia i spotęgowania zawsze czujnej gotowości do obrony granic i suwerenności naszego państwa musi nastąpić w całym naszym społeczeństwie. Jeżeli chodzi o młodzież, to jest ona doskonałym materiałem, z którego da się stworzyć wielką siłę fizyczną i moralną jako potężne i bezpośrednie ogniwo zwycięskiej walki.

Już tylko pobieżne zapoznanie się z ideowo-wychowawczym testamentem Marszałka Józefa Piłsudskiego, zawartym w Jego dziełach, doprowadzi nas do wniosku, że w dziele wskrzeszenia Polski i tworzeniu armii szczególnie podkreślał On rolę czynnika moralnego żołnierza. Określał On go czasem jako „morale“, drugi raz jako „imponderabilia“, to znowu nazywa „duszą żołnie-

1) Z przemówienia Pana Ministra W. R. i O. P. Prof. Dra W. Świętosławskiego na posiedzeniu Komisji Budżetowej Sejmu z dn. 22.I. 1937 r.

rza". Przytoczyć tu warto jedno z Jego powiedzeń: „*To też na głębokim moim zaufaniu do żołnierza i jego sił moralnych polegała duża część powodzenia*“¹⁾.

Marszałek Śmigły-Rydz również docenia głęboko niezaprzeczalne wartości moralne żołnierza, które już od dziecka muszą być pielęgnowane, dlatego zwraca się z apelem do wychowawców młodzieży, aby w jej duszach zaszczepiali „*wysokie cnoty żołnierskie: obowiązku, poświęcenia, prawości i honoru*“.

To tak jasne, lecz niełatwe zadanie spada w pierwszym rzędzie na szkołę. Przede wszystkim ona powinna urobić typ takiego obywatela, który z całą świadomością swej woli w razie potrzeby walczyć będzie nie tylko o trwałość granic swej Ojczyzny, ale także o to wszystko, co stanowi skarbnicę materialnych i duchowych dóbr naszego narodu. Szkoła powszechna przepuszcza przez swoje tryby oddziaływać najszersze masy obywateli, z których tylko mała część przechodząc przez średnie i wyższe zakłady podda się celowemu i systematycznemu oddziaływaniu czynnika obronności (W. F. i P. Woj.). W największych zaś masach narodu może tylko szkoła powszechna rozbudzić świadomość obrony, świadomość walki o niezależność kulturalną i polityczną i wpoić głęboki obowiązek moralny.

Dlatego w apelu Naczelnego Wodza nie powinno zabraknąć żadnego polskiego nauczyciela, a nasze szkoły kresowe winny się stać nowoczesnymi stanicami w obronie rubieży Rzeczypospolitej.

Tylko synteza siły militarnej z siłą ducha zapewnić nam może w obecnych czasach spokojną pracę nad budową wielkiej Ojczyzny.

2. Rozwinięcie głównej myśli rozporządzenia Ministerstwa W.R. i O.P. w sprawie obrony narodowej.

Rozumiejąc nader doniosłe znaczenie roli szkoły w realizacji hasła obronności kraju Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydało rozporządzenie z datą 10 września 1937 r. w sprawie organizacji przysposobienia młodzieży szkolnej do obrony kraju.

Istotą tego zarządzenia jest to, że przysposobienie młodzieży obejmuje zarówno ogólne przygotowanie do obrony kraju jak i przygotowanie wojskowe.

Jeżeli chodzi o przysposobienie wojskowe, to realizuje się ono na terenie szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz w szkołach dokształcających zawodowych przeciętnie w wieku od lat 15-tu drogą przeszkolenia młodzieży w hufcach szkolnych. Ponieważ rozwinięcie tej części rozporządzenia nie leży w granicach zamierzeń niniejszego artykułu, pozostawiam jego omówienie czynnikom fachowym, natomiast większą uwagę chcę zwrócić na zagadnienie związane z przygotowaniem młodzieży do obrony kraju obowiązujące również i szkołę powszechną.

Zgodnie z celami dotyczącymi przygotowania młodzieży do obrony kraju każda szkoła, a więc bez względu na jej typ lub stopień organizacyjny, winna zmierzać stopniowo po przez oddziaływanie wychowawcze do przygotowania „*uświadomionych, czynnych, dzielnych i karnych obywateli, gotowych każdej chwili stanąć w jego obronie przed grożącym z jakiegokolwiek strony niebezpieczeństwem*“¹⁾.

Aby jednak szkoła nasza mogła dać społeczeństwu młodego obywatela o tak wysokich zaletach charakteru, musi ona dążyć do wykorzystania tych momentów pracy wychowawczej oraz tych partii materiału naukowego, które oczywiście wpływać będą na kształtowanie silnych i prawych charakterów.

W myśl więc zacytowanego rozporządzenia czynnik obronności przewijać się będzie po przez całą pracę dydaktyczną i wychowawczą szkoły bez ograniczenia materiału rzeczowego z poszczególnych przedmiotów nauczania i bez przeznaczania specjalnych godzin na ten cel.

Oddziaływania szkoły na młodzież będą szły trzema drogami.

Po pierwsze: Szkoła celowo zmierzać będzie do urabiania w świadomości i podświadomości ucznia cnot obywatelsko-żołnierskich jak miłości Ojczyzny, poświęcenia, odwagi, honoru i t. p.

1). J. Piłsudski. Ulina Mała. str. 104.

1) Patrz cytowane rozporządzenie.

Po drugie: Elementy wiedzy w poszczególnych przedmiotach mające związek z obronnością kraju mają być wszechstronnie naświetlone i pogłębione.

Po trzecie: Szkoła w tym celu powinna stworzyć warunki i możliwości postawienia ćwiczeń cielesnych na jak najwyższym poziomie, gdyż tą drogą da się spotęgować siły fizyczne i moralne młodzieży.

Rozporządzenie, o którym jest mowa, daje tylko ramowe ujęcie zagadnienia obronności, natomiast wypełnienie tych ram treścią i to treścią gruntownie przemyślaną, opartą na materiale dydaktycznym i wychowawczym, należeć będzie do szkoły.

Zaden z przedmiotów nauczania nie jest wolny od obowiązku uwzględnienia czynnika obrony, bo w każdym z nich w mniejszym lub większym zakresie da się wyszukać momenty mające związek z omawianym zagadnieniem, a które należy w swoisty sposób naświetlić i omówić. Trzeba sobie zadać trochę trudu do ich wyszukiwania i przemyślenia. Wszak do osiągnięcia każdego większego celu idzie się planowo i systematycznie. Sądzę, że jeszcze na początku roku szkolnego, układając roczny plan pracy dydaktycznej i wychowawczej, należy wyszukać w materiale rzeczowym takie tematy lub zagadnienia, które w treści swojej dadzą się rozszerzyć i pogłębić od strony obronności.

Byłoby to jednak nie wszystko. Do tych czynności muszą dojść niektóre uroczystości i obchody szkolne o nasileniu patriotycznym, odpowiednie wycinki z pracy w organizacjach uczniowskich, których właściwą treścią byłby szereg praktycznych i samodzielnych wysiłków w pokonywaniu trudności, dalej wycieczki lokalne i regionalne mające na celu pobudzenie uczuć miłości Ojczyzny, a także szereg innych możliwości zależnych od położenia i warunków danej szkoły.

Tego rodzaju planowość w realizacji czynnika obronności kraju pozwoli nam w biegu naszej pracy rocznej zgromadzić na właściwy czas niezbędne materiały uzupełniające, których nie raz brak pod ręką nauczyciela, a które na określony czas da się skądinąd wypożyczyć lub nawet nabyć.

Mając te wytyczne na dłuższy okres czasu

będziemy mogli świadomie kierować naszymi wpływami na życie uczuciowe, umysłowe i fizyczne wychowanka, zwiększając tym samym potencjał obronności naszej młodzieży i nie czyniąc odchyłeń od codziennej pracy w szkole. Chcę zaznaczyć, że nie mam tu na myśli sporządzenia jakiegoś specjalnego planu pracy z dziedziny obronności, chodzi mi tylko o dopełnienie planu dydaktyczno-wychowawczego tymi aktualnymi potrzebami.

Jako nauczyciel zdaję sobie sprawę z tego, że pewne zamierzenia lub cele wychowawczydydaktyczne daleko trudniej jest mozolną i twórczą pracą wprowadzać w życie, wykuwać je w żywym organizmie rozwijającej się osobowości, aniżeli dawać gotowe i cudowne recepty na rozwiązanie czasem psychologicznie trudnych i skomplikowanych problemów. Dlatego w dalszych rozważaniach przedstawię pierwsze moje próby, praktycznego rozwiązywania zagadnienia obronności na terenie jednej klasy.

3. Rola przedmiotów humanistycznych wobec zagadnienia obronności państwa.

Zarządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. mówi o przygotowaniu młodzieży do obrony kraju w pierwszym rządzie kładzie nacisk na urabianie silnych i prawych charakterów. Nie ulega chyba wątpliwości, że w pracy nad kształceniem charakteru, przede wszystkim w budzeniu i rozwijaniu cnót obywatelsko-żołnierskich i świadomości obrony swoich granic pierwszą rolę będą spełniały przedmioty humanistyczne. Tylko one w umysłowości dziecka przedstawią bogate w treść momenty wielkiego bohaterstwa, poświęcenia, miłości Ojczyzny, ofiarności, pozwolą mu odczuć i przeżyć cały ogrom wartości duchowych i materialnych powstałych z czynu jednostki i zbiorowości.

Praca więc nauczyciela humanisty winna być nastawiona na nowe poszukiwania materiałów, możliwości i pomysły. Chodzić tu będzie o to, aby poznawane fakty zarówno z życia współczesnego, jako też na podstawie czytanek, utworów literackich (w starszych klasach lektury uzupełniającej) mówiące o cnotach żołnierskich, opiewające waleczne czyny lub też uwydatniające siłę charakteru — były dłużej i szerzej omawiane i naświetlane ze stanowiska

obrony kraju. Jest rzeczą psychologicznie konieczną, aby przy tym stwarzać właściwą atmosferę w klasie. Lekcja taka musi pobudzić dziecko do przeżyć, poruszyć w nim czynniki woli, aby następnie dać im ekspresyjny wyraz—o ile to możliwe—w jakimś konkretnym czynie. Urabianie więc pewnych dodatnich cech charakteru, szczególnie tych, jakie dla sprawy obrony kraju mają znaczenie, powinno się odbywać po przez cztery zasadnicze etapy: materiał, przeżycia, wolę i czyn.

Przykład. Przy opracowaniu czytanki w kl. VII p. t. „Zemsta Andrzeja Bobra“ — Z. Nowakowskiego, przy właściwym nastawieniu nauczyciela, dzieci napewno odczują tragedię żołnierza analfabety. Uświadomienie ich pójdzie w tym kierunku, że przecież i my możemy przyjść temu żołnierzowi z pomocą zakładając koło Polskiego Białego Krzyża. Aby jednak czyn ten był bardziej pozytywny, koło to nawiąże bliższe stosunki i rozpocznie współpracę z jednym z oddziałów lub pododdziałów wojskowych.

Może tu zrobić dużo nauczyciel przez swą osobowość i żołnierską postawę będącą wyrazem jego wewnętrznego stosunku do omawianego problemu. Samo zaś powtarzanie utartych komunałów o potrzebie obronności bez emocjonalnego oddziaływania na dyspozycje psychiczne dziecka za pomocą konkretnego materiału, właściwego nastroju i w miarę możliwości konkretnego działania — będzie zaprzeczeniem idei obronności.

W realizacji tego zadania w lekcjach języka polskiego szczególną uwagę zwrócimy na lekturę dla młodzieży klas starszych, opisującą ostatnie lata walk narodu polskiego o niepodległość. Wśród stosunkowo licznej lektury, przewidzianej programem, na pierwsze miejsce wysuwają się niektóre utwory lub wyjątki z dzieł Marszałka Józefa Piłsudskiego. Z nich to trzeba pełnymi garściami czerpać natchnienie i siłę moralną. Tam bowiem znajdziemy doskonały wzór cnót rycerskich, czynów i woli zwycięstwa, bo tylko takie wartości pozwolą nam pozyskać młode dusze dla sprawy obronności kraju. Ale z tego olbrzymiego materiału trzeba dokonać umiejętnego wyboru, kierując się poziomem umysłowym, wiekiem i zainteresowaniami młodzieży. Taki celowy wybór wyjątków z dzieł Wielkiego Marszałka pozwoli nam systematycz-

nie wykorzystywać go w ciągu rocznej pracy — czy to w dni rocznic, obchodów, świąt narodowych, albo w związku z korelacją z historią, lub też jako materiał przewidziany programem.

Znaczenia roli literatury w danym zagadnieniu nie należy lekceważyć. Bo spojrzmy w przeszłość, w okresy romantyzmu i pozytywizmu. Gdy nie stało Państwa Polskiego, gdy nie mieliśmy już ani rządu, ani wojska, ani szkół wojskowych, do zbrojnego czynu sposobilo naród nie co innego jak tylko słowo naszych wieszczów, pisarzy, społeczników i konspiratorów. Ono ukazywało naszej młodzieży plastyczne wizje dawnych zwycięstw, dzielnych bohaterów i momenty uwielbienia rycerskich cnót, potęgując w niej zapał i wolę do wielkich i szlachetnych czynów. Wszak na literaturze tych epok wychował się Wielki Wódz i Jego Legiony.

W tym ogólnym nastawieniu na wykorzystanie utworów literackich pod kątem obronności wielką usługę mogą oddać specjalnie dobrane wiersze. Chodzi tylko o to, aby ich dobór w niczym nie naruszał wytkniętych przez uwagi programowe zasad, to znaczy, aby w pierwszym rzędzie posiadały one wartości zarówno pod względem formy jak i treści i ażeby mogły silnie oddziaływać na stronę emocjonalną ucznia. Opracowanie wiersza o treści, która może wpływać na rozwój w uczniach cnót obywatelsko-żołnierskich, powinno się odbywać w związku z aktualnymi uroczystościami wojskowymi, rocznicami zwycięstw, świętem narodowym, z okazji powrotu wojska z manewrów lub defilady i w ogóle w związku z tymi momentami, kiedy uczniowie mogą bezpośrednio zetknąć się z życiem i rolą żołnierza w społeczeństwie.

Wrażenia i przeżycia, jakich dzieci doznają w tych niecodziennych okolicznościach życia szkolnego, muszą znaleźć właściwą ich poziomowi i wiekowi formę wyrazu, formę ekspresji. Dlatego pisanie przez dzieci wypracowań na dobrze przemyślane i aktualne tematy przyczyni się niewątpliwie do pogłębienia ich stosunku do wojska.

Na lekcjach historii również będziemy się starali z materiału rzeczowego wyodrębnić i odpowiednio uwydatnić te momenty, jakie posłużyć mogą do zaktualizowania i powiązania ze sprawą obronności naszego kraju. Dla przykładu może to być lekcja o dążeniach i pracy Po-

laków po pierwszym rozbiore. Przewaga militarna i zaborczość sąsiadów zmuszają do oparcia naszego bytu niepodległościowego o siłę zbrojną. Stąd płynie przestroga, a za nią czyn konieczny — powiększenie wojska.

Niektóre tematy, jak Kirchholm, Kłuszyn, zdobycie Wilna w r. 1919, zwycięstwo pod Warszawą w r. 1920 i szereg innych posłużą nam za dowód, że odnieśliśmy zwycięstwa dzięki przewadze sił moralnych naszych wodzów i żołnierzy mimo przewagi liczebnej wroga.

W innych znowu tematach uczniowie dojdą do zrozumienia, że tylko spoiwość narodowa, podporządkowanie się jednostki celom ogólnopństwowym potrafiły zadać cios nawale nieprzyjacielskiej.

Na przestrzeni dziejów naszego państwa spotkamy takie wydarzenia, w których wykazaliśmy się doskonałymi zdolnościami w kierunku organizowania obrony oraz wyższością strategicznych posunięć.

Jakże wiele można znaleźć innych tematów w lekcjach historii, które „potrafią przemówić do wyobraźni ucznia i wywołać prócz doznań zadumę nad tym, co było i może być, jeśli się zmieni strona psychiczna jednostki i narodu. Zespół powstałych na tle tego uczuć, oddziała niewątpliwie w silnym stopniu na wolę w kierunku pracy nad sobą, by stać się najbardziej cenną jednostką społeczeństwa“¹⁾.

Przy tej sposobności chcę zwrócić uwagę na niektóre z celów nauczania historii, które w zupełności pokrywają się z celami obrony narodowej. Poznanie pozytywnych wydarzeń naszej historii ma „kształtować w młodzieży uczucie miłości Ojczyzny“, ma „wzbudzić w młodzieży wiarę w możliwość pokonywania trudności i przeszkód zarówno zewnętrznych jak i tkwiących w wadach charakteru“. Następnie „zaznajomienie z postaciami bohaterów dziejowych winno rozwinąć w młodzieży kult wielkości i bohaterstwa, umocnić wiarę w ideały i nauczyć żyć dla nich i walczyć o nie“.

Realizacja tych celów dać może szkole pełną gwarancję, że czynnik obronności jest przez nauczyciela historii realizowany.

* * *

W ciągu ubiegłego roku szkolnego uwzględnianie czynnika obronności w nauczaniu i wychowaniu było pierwszą mozolną próbą. Rozwiązania szukały zespoły nauczycielskie zarówno na terenie swoich szkół jak i na konferencjach rejonowych, przeprowadzając lekcje pokazowe i wygłaszając referaty. Te ostatnie opierały się przeważnie na materiale teoretycznym, zresztą bardzo szczupłym, gdyż problem był w toku opracowania przez różnych autorów.

Jako jeden z wielu próbowałem i ja na terenie mojej klasy praktycznie rozwiązywać zagadnienie. Przytaczam poniżej jedną z prób.

4. Lekcja z języka polskiego w kl. VII-ej uwzględniająca czynnik obronności kraju¹⁾.

a) *Temat, cel, metoda i źródła.*

Temat: Wyprawa wileńska w związku z 19-tą rocznicą wyzwolenia Wilna.

Cel: Podkreślenie znaczenia poświęcenia w walkach o niepodległość oraz budzenie jęgo w duszach młodzieży.

Ze względu na to, że w kwietniu przypada rocznica wyzwolenia Wilna poleciłem uczniom przeczytać „Wyprawę wileńską“ Kaden Bandrowskiego przewidzianą programem na kl. VII-ą jako lekturę uzupełniającą. Po omówieniu książki jeszcze na poprzednich lekcjach języka polskiego klasa pod moim kierunkiem zajęła się poszukiwaniem nowych i dostępnych źródeł, które by temat wyprawy rozszerzyły i pogłębiły. Wychodziłem bowiem z założenia, że uczniowie opuszczający szkołę powinni dokładniej zapoznać się z historią walk o ich rodzinne miasto, bliższe ich sercu, natomiast wymieniona lektura nie dawała im wystarczającego opisu tej ważnej chwili dziejowej.

W tym celu klasa wysunęła następujące zagadnienia do opracowania na przyszłą lekcję:

- 1) Zebranie z książki Kaden Bandrowskiego wszystkich tych trudności, na jakie napotykała wyprawa. (Opracowanie przez całą klasę).

Poniższe tematy podzielono między kilku chłopców.

¹ Mgr. K. Zajda — H. Kien — Zagadnienie obronności państwa w nauczaniu i wychowaniu w szkole powszechnej.

¹⁾ Lekcja została przeprowadzona dn. 27.IV.1937 r. w szkole powsz. nr 21 w Wilnie.

- 2) Inne trudności wyprawy, o których nie wspomina Kaden Bandrowski.
- 3) W jaki sposób zostały one pokonane?
- 4) Czy nasze miasto brało udział w walkach o jego wyzwolenie.
- 5) Opis wjazdu Naczelnego Wodza do Wilna i powitanie przez ludność.
- 6) Co mówi Marszałek Józef Piłsudski o wyprawie (przemówienie na Zjeździe Legionistów w dniu 12 sierpnia 1928 r.).

Ostatnim etapem lekcji było uwypuklenie znaczenia poświęcenia w walkach o niepodległość oraz możliwości budzenia go w naszym życiu codziennym.

Źródła :

- 1) Kaden Bandrowski — Wyprawa wileńska.
- 2) Zawada — Opowiadania żołnierskie o generale Rydzu-Śmigłym.
- 3) R. Mienicki — Wilno w polskim wysiłku zbrojnym.
- 4) W. Dobaczewska — Wilno i Wileńszczyzna w latach 1914—1920.
- 5) Józef Piłsudski — Pisma, mowy i rozkazy t. V i VI.
- 6) Mapka wyprawy wileńskiej (z książki Zawady).

Wyjątek z przemówienia Marszałka uczniowie odpisali w przeddzień lekcji do swoich zeszytów do lektury (bez omówienia) i w ciągu jednej doby mieli się dokładnie zapoznać z jego treścią.

b) Przebieg lekcji.

Lekcja rozpoczyna się od przypomnienia przypadającej w miesiącu kwietniu rocznicy wyzwolenia Wilna oraz króciutkiej wzmianki o książce Kaden Bandrowskiego, w której autor opisuje swoje spostrzeżenia i wrażenia z wyprawy. Na tle tej książki chłopcy przypominają najważniejsze trudności, na jakie napotykała wyprawa. A więc: odległość frontu od stolicy, trudności połączone z transportem oddziałów do Skrzybowiec, wyszkolony żołnierz, niedostateczna ilość amunicji, zniszczone mosty i zawałone drogi, okres roztopów wiosennych, liczebna przewaga sił bolszewickich.

Były jeszcze inne nie znane uczniom trudności. Uczeń, który otrzymał pierwszy temat do opracowania, mówi, że Naczelnny Wódz musiał pokonać bierność społeczeństwa, a także wrogię ustosunkowanie się Sejmu wobec planu wyprawy. Ponadto w tym czasie krwawił się Lwów. Wyczerpały się siły obrońców Lwowa, więc idzie i tam Naczelnny Wódz z pomocą. Wilno, mimo ogromu trudności i braków, jest w dalszym ciągu celem Wodza.

Drugi uczeń opowiada o dalszych wysiłkach Józefa Piłsudskiego, mianowicie o łamaniu trudności i zdobyciu miasta. Wysła więc wojsko pod Lidę, opracowuje plany, każe reperować drogi, powierza trudne zadanie Rydzowi-Śmigłemu i Belinie. Uczeń przy tym posługiwał się sporządzoną przez kolegę mapką, na której oznaczone były pozycje własne i bolszewickie i objaśniał ich ruchy. Dalej omówił momenty bohaterskich walk o Lidę, niebezpieczeństwo wyprawy na Wilno oddziałów Beliny i Rydza-Śmigłego, oraz ich atak na przeważające siły bolszewickie w mieście.

Trzeci z kolei uczeń mówi o współdziałaniu Wilnian w tej akcji. Jeszcze przed wkroczeniem bolszewików do Wilna w mieście samorzutnie powstała t. zw. „Samoobrona Wileńska“. Następnie podkreśla śmiały czyn miejscowych kolejarzy, którzy z dworca wysłali specjalny pociąg po piechotę Śmigłego i w ten sposób wzmocnili słabnące siły Beliniaków. Ochotnicy miejscowi zaczęli zasilac szeregi W. P. Godną podkreślenia w tych walkach jest rola kobiety — Wilnianki.

Uczeń czwarty w sposób barwny odmalował zwycięski wjazd Józefa Piłsudskiego do rodzinnego miasta oraz entuzjizm wyzwolonej ludności. Poza innymi ciekawymi momentami przytoczył słowa Naczelnego Wodza: „Ukochane, drogie Wilno... jadąc uczyłem moich oficerów kochać to miasto Mickiewicza i Słowackiego... Do żadnego miasta zdobytego przeze mnie nie wjeżdżałem z takim uczuciem, jak do Wilna. Te słodkie pieśni dzieci, te trwożne oczy matek, te łzy, te wzruszenia... Czekają miasto moje... triumf duszy był zupełny, a ileż pracy nowej i słodkiej było jeszcze przede mną“.

W dalszym ciągu piąty uczeń odczytuje wyjątek z przemówienia Marszałka Józefa Piłsudskiego, wygłoszonego na Zjeździe Legionistów w

sierpniu 1928 r. Dla orientacji w całości lekcji przytoczę tu wyjątki z tego przemówienia:

...,Gdym siedział w Magdeburgu, istotnie stał nad głową kat, nie byłem nigdy pewien życia. Byłem tu jak grób zamknięty. Izolowany zupełnie bardzo od świata i wtedy właśnie myślałem o miłem, co jak poduszka do trumny z człowiekiem idzie. Jednym z najmiłszych, jakie mam, jakim przeżył jest Wilno, jest miasto moje rodzinne.

I nieraz tam w Magdeburgu o Wilnie myślałem, do Wilna tęskniłem.

Miłe miasto. Rzędem bieżą mury, pagórki w zieleni wciśnięte. Pagórki stłoczone zielenią piesszczą mury, mury tęsknie na pagórki spoglądają.

Miłe miasto. Gdy na który z pagórków wyjdiesz ku niebu przez mgłę oparów błyszczą do góry wieżycy, wieżyczki, na których, gdy dzwony zadzwonią, niewiadomo, czy się skarżą, czy o łaskę proszą, czy tęsknie tylko do nieba głos wznoszą.

Miłe miasto. Miłe mury, co mnie dzieckiem niegdyś pieściły, co kochać wielkość prawdy uczyły.

Miłe miasto z tyłu, tyłu przeżyciami. Miasto — symbol naszej wielkiej kultury i państwa ongiś potęgi: dynastie Jagiellonów, co nad wieżyczkami Krakowa i wieżami Wilna potężną dłońią panowały.

Wilno Stefana Batorego, co Uniwersytet zakładał i mieczem nowe granice wybijał. Wielcy poeci, wieszczce, co naród pieścili słowami i czarami, w czar zakuwanyymi słowy życie narodowi dawali nie gdzie indziej, jak tu w tej samej szkole, gdzie ja biegałem, w tych murach pięknie wołających do Boga, uczyli się, jak ja kiedyś w przeklętej, rosyjskiej szkole.

Wszystko, co piękne w mej duszy — przez Wilno piesszczone. Tu — pierwsze słowa miłości, tu — pierwsze słowa mądrości, tu — wszystko czem dziecko i młodzieniec żył, w piesszczocie z murami i w piesszczocie z pagórkami. Jedno z piękniejszych miast w świecie.

I bieży ku Wilnu piesszczotliwe myśli, tworząc same dla siebie piessciwe piesszczoty dzieła.

...Gdy Polska ledwie żyć poczynąła, gdy ze wszystkich stron żądano naszej ziemi, dłońie ku

niej wyciągano, gdy bitwy we wszystkich stronach Rzeczypospolitej i wojna trwała... gdy działa u nas grzmiąły... — Wilno dalekie było od zakłopotania serc wszystkich.

I gdym w bój zawołał o siłę, by Wilno zdobyć — was do siebie powołałem. Marzyłem, sądziłem, że dwa serca zbratane dadzą mi to, o czym dusza marzyła. Wilno musi być moje...

Wycie stanowili mi najprzedniejszego żołnierza. Żołnierza, który mię nigdy w wojnie nie zawiódł, który dał mi wszystko, co żołnierz wódzowi dać musi. Was powołałem. Szła wielkanocna pora, gdy batalion za batalionem, szwadron za szwadronem do Wilna śpieszyły, i szła pogwarka wśród wiary: „Komendant nasz Wilno kocha, na Wielkanoc Wilno w prezencie mu damy“. Prezent wspomniały.

I gdy myślę, że tam gdzieś na Rossie i u wrót cmentarza mogiłka za mogiłką leży jedna przy drugiej jak żołnierze w szeregach, ci co życie dali, by Komendantowi serce pieścić, to mówię, że miłem być musi i gdy serce swe grobem poję, serce swe tam na Rossie kładę, by wódz spoczął z żołnierzami, co mogli tak pieścić dumnego wodza czoło, co mogli tak życie darować jedynie dla prezentu. I miłe to musi być wrażenie z przeżyć życiowych w legionach“...

Dobrze i z przejęciem odczytane przemówienie robi silne wrażenie na uczniach. Rozpoczyna się omówienie jego treści. W dyskusji dochodzą do wniosku, że Marszałek będąc jeszcze w Magdeburgu snuł plany wyzwolenia Wilna. Dlaczego je kochał? Słowa „wszystko co piękne w mej duszy — przez Wilno piesszczone“ są stwierdzeniem faktu, że miasto to dało Mu bezcenne skarby duszy, umysłu i charakteru. Następnie wskazują na to, że miłość i przywiązanie do rodzinnego miasta były tak silne, że Marszałek nie wahał się poświęcić swoich sił, zdolności, wojska dla pokonania olbrzymich trudności, o których była mowa na początku lekcji, dla uwolnienia z jarzma drogiego Mu miasta.

Dalej przechodzą do podkreślenia znaczenia drugiego rodzaju miłości — miłości żołnierza do swego Wodza. Ona również jest silna, gdyż wierni żołnierze dali swemu Wodzowi najdroższy prezent; jest nim poświęcenie życia dla ziszczenia celów Marszałka.

Z kolei uczniowie uwypuklają trzeci rodzaj miłości — miłość Wodza do swoich żołnierzy.

Wyrazem jej jest złożenie swego Serca wśród poległych „co mogli tak pieścić dumnego wodza czoło“.

Wreszcie dochodzą do wniosku, że Rossa jest symbolem miłości rodzinnego miasta, miłości żołnierza do Wodza i Wodza do żołnierza oraz poświęcenia.

c) *Wnioski i wyprowadzenie głównego celu z lekcji.*

Dalsze rozważania grupują się dookoła następujących pytań:

- 1) Do czego nas zobowiązał Marszałek kładąc swoje Serce na Rossie?
- 2) Kiedy Ojczyzna żąda poświęcenia życia?
- 3) Czy były takie wypadki w naszej historii, że dzieci poświęcały życie?
- 4) Czy w czasie pokoju Ojczyzna żąda od nas poświęcenia życia?
- 5) O jakim poświęceniu mówi Marszałek Śmigły-Rydz? (Dzieci znają te znamienne słowa: „Chodzi mi o to... aby każdy Polak, nim dłoń jego potrafi udźwignąć karabin, nim krok jego potrafi zrównać się z marszem kolumny żołnierskiej — w duszy posiadał już wszystkie cnoty żołnierskie: obowiązku, poświęcenia, prawości i honoru“). Uczniowie odpowiadają, że Marszałek żąda poświęcenia w naszym życiu codziennym.
- 6) Podajcie tu przykłady poświęcenia w życiu codziennym? Każdy z nas może poświęcać swój wolny czas, własne przyjemności, swoje dobra osobiste itp. dla jakiegoś celu. Często te wyrzeczenia poprzedzają pewne walki wewnętrzne, przełamania się. Jednak po nich człowiek doznaje przyjemnych przeżyć i staje się szlachetniejszym. Następnie przytaczają uczniowie szereg przykładów z własnego życia i z życia społecznego szkoły, które uwypuklają rolę czynnika poświęcenia w kształceniu moralnych wartości jednostki i społeczeństwa.
- 7) Takie poświęcenie w życiu codziennym jaki ma związek z poświęceniem życia? Każdy z nas poddając się od lat najmłodszych częstym wyrzeczeniom się dla ja-

kiegoś określonego celu dojść może do urobienia w sobie wielkich zalet charakteru. A gdy Ojczyzna wymagać będzie od nas ofiary krwi w obronie swojej wolności, poświęcenie własnego życia uważać będziemy za ostatni etap naszych celowych wyrzeczeń codziennych.

Ponieważ życie szkolne jak i domowe nasuwa uczniom cały szereg momentów, w których zaistnieje możliwość okazania poświęcenia, nauczyciel w zakończeniu lekcji zwraca się do uczniów, aby w tych wypadkach zechcieli samorzutnie je wykorzystać. Będzie to dowodem, że lekcja ta pozostawiła żywe ślady w charakterach jego uczniów.

* * *

Nie przeczę, że w danym temacie można również zwrócić uwagę na inne kształtujące wartości pozostające w silnym związku z zagadnieniem obronności kraju. Poświęcenie jest tylko jednym z elementów tego zagadnienia.

Może najślabszym punktem lekcji jest to, że czynnik poświęcenia nie był na niej silniej zaakcentowany od strony praktycznej. Uważam jednak, że powinniśmy rozwijać go nie w ciągu jednej lekcji, lecz w odpowiednich chwilach życia szkolnego i domowego ucznia. Sugerowanie uczniów już na danej lekcji do spełniania jakiegoś konkretnego czynu byłoby sztucznym podchodzeniem do tej kwestii. Bo tylko taki czyn ma wartości kształtujące, który się rodzi z własnych pobudek.

Głównym celem tej lekcji było dać dzieciom możliwość przeżycia momentów poświęcenia, pobudzić je do refleksji, a następnie do pozytywnych czynów.

Witold Malczyk.

SZKOLNICTWO W OKRĘGU SZKOLNYM WILEŃSKIM.

Dnia 14 września odbyła się w gmachu Kuratorium konferencja prasowa, na którą zaproszono przedstawicieli pism codziennych oraz periodycznych w Wilnie. Celem konferencji było poinformowanie społeczeństwa o stanie szkolnictwa wszystkich rodzajów w Okręgu i warunkach, w których rozpoczął się bieżący rok szkolny.

W obszernym przemówieniu scharakteryzował Pan Kurator M. B. Godecki stan szkolnictwa na ziemiach północno-wschodnich. W zakresie szkolnictwa powszechnego omówił doniosłą kwestię budownictwa szkolnego, które dzięki planowemu wysiłkom doznało poprawy w porównaniu z okresem poprzednim. Poprawę osiągnięto przez zamianę izb wynajętych małych i nieodpowiednich na izby większe, nadto przez budowę nowych szkół. Dominującą rolę odegrała w tym względzie akcja budowy 100 szkół powszechnych im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w województwie wileńskim i tyleż szkół w województwie nowogródzkim.

Podstawowe dla stanu szkolnictwa powszechnego zagadnienie etatów nauczycielskich znajduje się obecnie na drodze do poprawy dzięki nowym 246 etatom nauczycielskim, w czym 7 dla szkolnictwa specjalnego i 25 dla instruktorów oświaty pozaszkolnej. Nowe etaty nauczycielskie zużyto głównie na podwyższenie stopnia organizacyjnego szkół wiejskich i stworzenie oddziałów równoległych w przeludnionych szkołach III stopnia. Potrzeby niezaspokojone nowymi etatami częściowo będą wyrównane dzięki powstaniu około 30 szkół Polskiej Macierzy Szkolnej.

Znamieniem sytuacji w szkolnictwie powszechnym jest wzrost liczby dzieci w wieku szkolnym. Na ogólną liczbę 497.493 dzieci w wieku szkolnym pobiera naukę w publicznych szkołach powszechnych 398.578 dzieci tj. 80,1%, w szkołach prywatnych 24.566 dzieci tj. 4,9%, w innych szkołach 3.429 dzieci tj. 0,6%, w domu 1279 dzieci tj. 0,1%. Razem korzysta z nauki 427.852 dzieci tj. 86%. Liczba ta jest w istocie większa, albowiem przybywa ponadto grupa dzieci w wieku przedszkolnym tj. 22.215 oraz w wieku pozaszkolnym tj. 13.174 dzieci. Liczba dzieci, które nie pobierają nauki z rozmaitych powodów wynosi 58.529 a wraz z dziećmi nieklasyfikowanymi 78.610 dzieci tj. 15%. W ten sposób w realizacji powszechnego nauczania Okrąg Wileński wyprzedza okręgi Wołyński i Brzeski.

Struktura organizacyjna szkół powszechnych wykazuje największy odsetek szkół I stopnia, do których uczęszcza 56,4% ogółu dziatwy, do szkół II stopnia 16,7%, do szkół III stopnia 26,7%. Pod tym względem Okrąg Szkolny Wileński wyprzedza Okrąg Lwowski.

Frekwencja w szkołach powszechnych jest różna w rozmaitych powiatach, inna też jest w

szkołach wiejskich i szkołach miejskich. W ciągu ostatnich lat uderza stały choć niejednakowy wzrost frekwencji w szkołach wiejskich we wszystkich powiatach i wszystkich okresach roku szkolnego. Maleje również odsetek dzieci nieklasyfikowanych, w czym wyraża się skuteczność zabiegów o należyte uczęszczanie dzieci do szkoły. Frekwencja w szkołach miejskich waha się od 80—90% przy małej rozpiętości pomiędzy wskaźnikiem procentowym w jesieni, zimie i na wiosnę. Prawie we wszystkich szkołach miejskich krzywa frekwencji opada zlekka w miesiącach zimowych.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące wykazuje stały wzrost. Od kilku lat powiększa się liczba młodzieży zgłaszającej się do gimnazjów, a w ślad za tym liczba tworzonych klas pierwszych. Było ich w ostatnich latach kolejno 44, 47, 25, a w bieżącym roku szkolnym jest 53 oddziały klasy pierwszej w państwowych gimnazjach. Aby uczynić zadość napływowi młodzieży uruchomiono dodatkowo trzecie oddziały klasy pierwszej w państwowych gimnazjach im. Elizy Orzeszkowej, im. Zygmunta Augusta w Wilnie, w gimnazjum męskim w Baranowiczach, w gimnazjum męskim w Grodnie, w gimnazjum koedukacyjnym w Słonimie oraz drugie oddziały w gimnazjach w Mołodecznie i Oszmianie. Razem uruchomiono 7 nowych oddziałów klasy pierwszej celem przyjęcia jaknajwiększej ilości młodzieży, która złożyła egzamin a z powodu braku miejsc nie mogła być przyjęta przed wakacjami do klasy pierwszej. W rozwiązywaniu trudności pomocne są gimnazja prywatne, w których w ciągu ostatnich pięciu lat liczba oddziałów klasy pierwszej wzrosła o 100% tj. z 30 do 60 w bieżącym roku szkolnym. Powiększyła się również o 100% ilość młodzieży, której liczba wzrosła z 1067 uczniów na około 2200 w bieżącym roku szkolnym. W związku z dużym napływem uczniów do szkolnictwa średniego ogólnokształcącego zorganizowano w ciągu ostatnich wakacji 5 nowych gimnazjów prywatnych w tym 2 w Wilnie, 1 w Lidzie, 1 w Nowogródku i 1 w Wołożynie. W stadium organizacji jest prywatne gimnazjum Polskiej Macierzy Szkolnej w Wołkowysku.

W zakresie budownictwa i remontu w dziedzinie szkolnictwa średniego ogólnokształcącego na wyróżnienie zasługuje budowa gmachu państwowego gimnazjum w Baranowiczach oraz rozbudowa gmachu gimnazjum i liceum pedago-

gicznego w Szczuczynie. W Augustowie nabyto od Zarządu Miasta gmach, w którym mieści się państwowe gimnazjum.

Szczególna uwaga poświęcona jest bursom i internatom oraz akcji stypendialnej. Przy państwowych gimnazjach jest 21 burs, a w nich około 400 chłopców i około 200 dziewcząt. Przy prywatnych gimnazjach jest 12 burs a w nich około 200 chłopców i około tyleż dziewcząt. Nadto od początku bieżącego roku szkolnego Związek Nauczycielstwa Polskiego zorganizował w Wilnie bursę dla dzieci nauczycieli szkół powszechnych na 40 osób.

Liczba stypendystów w państwowych i prywatnych gimnazjach wynosi 435. Otrzymują oni stypendia w łącznej wysokości 56460 zł. W tym korzysta ze stypendiów gminnych 139 stypendystów w łącznej kwocie 28.000 złotych. W państwowych zakładach kształcenia nauczycieli 62 stypendystów otrzymuje 15.000 złotych.

W szkolnictwie zawodowym jest 5 burs państwowych i 8 prywatnych. W roku szkolnym 1937/38 otrzymywało stypendia państwowe 1068 uczniów w kwocie łącznej 65.362 zł.

Szkolnictwo zawodowe zorganizowane według nowego ustroju liczyło w ubiegłym roku szkolnym 8 szkół stopnia licealnego, 15 szkół stopnia gimnazjalnego i 38 szkół stopnia niższego. Szkół czynnych według dawnego ustroju było 16 stopnia średniego, 6 stopnia niższego i 18 szkół doksztalających zawodowych. Nadto funkcjonowały kursy zawodowe a to: 17 kursów wędrownych rolniczych, 77 kursów wędrownych szycia i trykotarstwa oraz kursy koszykarsko-wikliniarskie, dla ociemniałych, rzemieślnicze, techniczne, handlowe dla subiektów, straganiarskie, pisania na maszynie, stenografii i języków obcych. Liczba młodzieży w szkolnictwie zawodowym w bieżącym roku szkolnym szacowana jest ogółem na 1850.

W zakresie spraw oświaty poza-szkolnej tj. systematycznego kształcenia dorosłych i młodocianych oraz akcji doksztalania przedpoborowych w roku szkolnym 1937/38 czynnych było 1509 kursów dla 29.351 słuchaczy. 61,4% słuchaczy na kursach stanowili przedpoborowi, (analfabetów i powrotnych analfabetów). Na kursach pracowało 2404 nauczycieli. Władze szkolne prowadzą intensywną akcję biblioteczną, której celem jest nasilenie terenu dobrą książką polską przy szczególnej uwadze zwróconej na wieś. Materialnie ak-

cja oparta jest o samorząd. W wyniku akcji zorganizowano 21 central bibliotecznych, 218 bibliotek gminnych, które posiada 256 gmin tj. 90% gmin w Okręgu. Biblioteki te liczą ogółem 190 tysięcy tomów i rozesłały w teren 1851 kompletów. Z bibliotek korzystało 50.000 czytelników a liczba wypożyczeń przekroczyła pół miliona. Innymi formami pracy w dziedzinie oświaty pozaszkolnej są świetlice oraz teatry i chóry ludowe. Świetlic było w Okręgu 2054, zespołów teatralnych 1384, zespołów chóralnych 491.

Pod koniec Pan Kurator omawiał działalność T-wa Opieki nad Zdolną a Niezamożną Młodzieżą Szkolną (T.O.M.), organizacji mającej na celu akcję stypendialną, która powstała i rozwija się jedynie na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Pomimo, że organizacja istnieje tylko 4 lata, budżet TOM'u wynosi 57.000 złotych.

Po przemówieniu Pana Kuratora uczestnicy konferencji zadawali pytania, na które odpowiedzi i wyjaśnień udzielał Pan Kurator oraz Naczelnicy Wydziałów.

Konferencja trwała trzy godziny. Wynikiem konferencji prasowej były liczne i obszerne artykuły w prasie wszystkich odcieni i języków, o charakterze głównie informacyjnym.

*

Z MATERIAŁÓW LICZBOWYCH

K. O. S. W.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

Liczba klas i uczniów.

Stan z dnia 5 września 1938 r.

W bież. roku szkolnym uruchomiono: 1) w 26 państwowych gimnazjach: 53 oddz. klasy I (nowych uczniów przyjęto 2164, z drugorocznymi jest 2504 — w ub. roku 2222), 51 oddz. klasy II (uczniów 2302 — w ub. roku 2048), 50 oddz. klasy III (uczniów 2067 — w ub. roku 1745), 41 oddz. klasy IV (uczniów 1498 — w ub. roku 1200).

2) W 22 państwowych liceach uruchomiono 29 wydziałów licealnych (humanistycznych 11, matematycznych 5, przyrodniczych 3, humanistycznych+klasycznych 1, humanistycznych+matematycznych 5, humanisty-

cznych+przyrodniczych 4); 29 oddz. klasy I (uczniów 712 — w ub. roku 687), 25 oddz. klasy II (uczniów 567).

Razem w państwowych zakładach jest 9650 uczniów (w ub. roku 8686). Do tego dochodzi 35 uczniów w Prawosł. Seminarium Duch. w Wilnie. (Klasa VIII i IX).

3) W 32 prywatnych gimnazjach uruchomiono 60 oddziałów klasy I — w ub. roku 44 (nowych uczniów przyjęto 2015, z drugorocznymi jest 2466 — w ub. roku 1817), 46 oddz. klasy II (uczniów 1722 — w ub. roku 1317), 39 oddz. klasy III (uczniów 1334—w ub. roku 1138), 28 oddz. klasy IV (uczniów 922 — w ub. roku 828).

4) W 19 prywatnych liceach uruchomiono 22 wydziały licealne (humanistycznych 6, matematycznych 3, przyrodniczych 6, humanistycznych + przyrodniczych 7): 22 oddz. klasy I (uczniów 436 — w ub. roku 346), 20 oddz. klasy II (uczniów 289).

Razem w prywatnych zakładach jest 7169 uczniów (w ub. roku 6055).

W państwowych i prywatnych szkołach ogólnokształcących jest razem 16.819 uczniów (w ub. roku 14.741).

5) W 3 państwowych liceach pedagogicznych (Grodno żeńskie, Szczuczyn koedukacyjne, Troki męskie) uruchomiono: 4 oddz. klasy I (uczniów 112 — w ub. roku 111), 4 oddz. klasy II (uczniów 146), w Pedagogium w Wilnie: 2 oddz. kursu I (słuchaczy 52 — w ub. roku 72), 2 oddz. kursu II (słuchaczy 62).

Razem w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli jest 372 uczniów, w tym mężczyzn 84, kobiet 286 (w ub. roku 183 uczniów; w tym mężczyzn 43, kobiet 140).

6) W 1 państwowym seminarium dla wychowawczyń przedszkoli jest 120 dziewcząt — (w ub. r. 122).

7) W 2 prywatnych seminariach dla wychowawczyń przedszkoli jest 110 dziewcząt.

*

KRONIKA.

Wizytacja obozów letnich przez Pana Kuratora.

Pan Kurator M. B. Godecki zwizytował w ciągu wakacyj następujące obozy i kursy:

1) Obóz letni Przysposobienia Wojskowego Hufców Szkolnych w Grandziczach koło Grodna, gdzie była zgrupowana młodzież szkolna w liczbie 740 osób.

Na dworcu w Grodnie powitał Pana Kuratora Kierownik Okręgowego Urzędu W. F. i P. W. płk. Perkowicz, a przy wejściu do obozu Komendant Obozu mjr. Fruziński. W otoczeniu Kierownika obozu Pan Kurator zwiedził urządzenia obozu, obecny był na zajęciach poszczególnych kompanii, zaś w godzinach wieczornych na Ognisku. Zgrupowana młodzież zgotowała Panu Kuratorowi owacyjne powitanie. W dniu tym zarządzono alarm nocny obozu, a następnie od godz. 23.30 do 3-ciej rano nocne ćwiczenia polowe. Pan Kurator w towarzystwie Komendanta obozu obecny był na ćwiczeniach nocnych; stwierdził dzielną postawę młodzieży szkolnej, która z bronią w ręku wykonała bardzo sprawnie zadania objęte ćwiczeniami.

2) Obóz Przysposobienia Wojskowego Korpusu Ochrony Pogranicza w Rackim Borze koło Brasławia, gdzie zetknął się Pan Kurator z dowódcą Korpusu Ochrony Pogranicza gen. dyw. Kruszewskim.

3) Obóz Męski Straży Przedniej Okręgów Brzeskiego i Wileńskiego w Słobódce, pow. brasławskiego.

4) Obóz Harcerek Komendy Chorągwi Wileńskiej tamże.

5) Obóz Żeński Straży Przedniej Okręgu Lubelskiego w Drui.

6) Obóz Męski Straży Przedniej Okręgu Śląskiego w Berezwezu.

7) Kursy nauczycielskie żeglarskie i wodne nad Naroczem;

8) Kolonie wypoczynkowe pracowników oświatowych w Łuczaju i Żodziszkach.

W czasie wizytacji badał Pan Kurator sprawy wychowawcze oraz organizacyjne obozów i kursów.

*

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

Od początku bieżącego roku szkolnego zostały przekształcone na ogniska dotychczasowe grupy metodyczne: rysunków (przy II Państw. Lic. i Gimn. im. Z. Aug. w Wilnie — kierownik J. Bodziński) i zajęć praktycznych dla dz. (przy IV Państw. Lic. i Gimn. im. E. Orzeszkowej w Wilnie. Kierowniczką R. Bańkowska).

W ciągu września przeprowadzili wizytatorzy inspekcje w szeregu szkół państwowych i prywatnych, podczas których badano nast. sprawy: personalną organizację roku szkolnego; przyjmowanie uczniów do klasy I (tematy wypracowań pisemnych, metryki urodzenia, klasyfikowanie); konieczność zaznajomienia się dyrektorów z wydaną przez Państwowy Urząd W. F. i P. W. instrukcją wyszkolenia w przysposobieniu woj-

skowym — hufce szkolne gimnazjum i liceum ogólnokształcącego; organizacją burs i internatów (w związku z tym sprawę stancji uczniowskich); nadto plany pracy (akcentowanie w nich oprócz innych spraw: osiągnięcie wyników, pracę organizacyjną uczniowskich, wywiadówki z rodzicami); organizowanie zespołów nauczycielskich tam, gdzie nie ma ognisk wzgl. grup metodycznych.

*

Higiena.

Na terenie Okręgu Szk. Wil. w roku szk. 1937/38 było zorganizowanych i czynnych Kół Młodzieży Polskiej Czerwonego Krzyża:

w powiecie brasławskim	— 22	Koła
„ „ „ dziśnieńskim	— 22	„
„ „ „ mołodeckim	— 31	„
„ „ „ postawskim	— 14	„
„ „ „ oszmiańskim	— 18	„
„ „ „ święciańskim	— 9	„
„ „ „ wilejskim	— 72	„
„ „ „ wil.-trockim	— 35	„
„ m. Wilnie	— 36	„
„ powiecie lidzkim	— 19	„
„ „ „ szczuczyńskim	— 9	„
„ „ „ wołożyńskim	— 58	„
razem		355 Kół

Młodzieży PCK, w których prowadziło pracę P. C. K. w myśl istniejących przepisów organizacji i programów szkolnych ok. 17.000 członków.

*

Turystyka.

Kursy i obozy letnie nad jeziorem Narocz. W bieżącym roku Komisja Wycieczkowa K. O. Szk. Wil. zorganizowała w szkolnym schronisku wycieczkowym nad Naroczem dla nauczycielstwa z terenu całej Polski dwa kursy żeglarskie i cztery obozy wodne. Wzięło w nich udział ogółem 200 osób.

Wycieczki letnie dla nauczycielstwa. W czasie od 2 do 20 lipca r. b. zorganizowano wycieczkę naokoło Polski według następującej trasy: Wilno, Lwów, Kraków, Wieliczka, Zakopane, Katowice, Poznań, Toruń, Gdynia, Gdańsk, Łódź i Warszawa. W wycieczce wzięło udział 40 osób.

Wycieczka nauczycielska nad morze. W wycieczce nauczycielskiej nad morze w dn. 2—10 lipca wzięło udział 25 osób. Uczestnicy zwiedzili: Warszawę, Płock, Toruń, Gdynię i Gdańsk.

Wycieczka nauczycielska po Wileńszczyźnie. W czasie od 2 do 23 lipca r. b. została zorganizowana dla nauczycielstwa wycieczka po terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego według następującej trasy: Wilno, Troki, Narocz, Brasław, Zułów, Druskieniki, Grodno, Augustów, Suwałki, Nowogródek, Szlak Mickiewiczowski, Baranowicze, Słonim i Stołpce.

Kurs żeglarski młodzieży szkolnej nad Wigrami. W czasie od 3 do 23 lipca r. b. nad jeziorami Wigry odbył się kurs żeglarski dla młodzieży szkolnej. Wzięło w nim udział 76 osób.

*

KOMUNIKATY NIEURZĘDOWE.

Z działalności Kół T. P. B. P. S. P.

Zarząd Wileńskiego Komitetu Okręgowego Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych zwrócił się do mnie z prośbą o umieszczenie w Dzienniku Urzędowym Kuratorium wykazu Kół Towarzystwa P. B. P. S. P. które otrzymały specjalne podziękowanie za wyróżniającą się pozytywną działalność, — co ze względu na bliskość celów i trwałą współpracę z Towarzystwem czynię z całą przyjemnością.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) M. B. Godecki.

*

Wyróżnione Koła Towarzystwa:

Obwód brasławski:

Koło Nr 4 w Brasławiu, Koło Nr 6 w Gajdach i Koło Nr 32 w Turmoncie.

Obwód mołodecki:

Koło Nr 30 w Mołodecznie.

Obwód oszmiański:

Koło Nr 4 w Oszmianie i Koło Nr 31 w Dzieńwieniskach.

Obwód wileński—miejski:

Przy szkołach powszechnych: Koło Nr 1, Koło Nr 26, Koło Nr 37 oraz Koło Nr 46 przy Gimnazjum im. Ad. Mickiewicza.

Obwód baranowicki:

Koło Nr 58 w Cieszewli i Koło Nr 70 w Podstarzynie.

Obwód nowogródzki:

Koło Nr 1 w Nowogródku, Koło Nr 37 w Zdzieciole i Koło Nr 31 we Wsielubiu.

Obwód słonimski:

Koło Nr 1 (przy szkole Nr 2) w Słonimie.

Obwód wołożyński:

Koło Nr 49 w Wołożynie.

Obwód grodzieński:

Koła Nr: 1, 2, 3 i 5 przy szkołach powszechnych w Grodnie, Koło Nr 11 w Makarowcach, Koło Nr 29 w Jeziorach, Koło Nr 33 w Hołowaczach, Koło Nr 47 w Marcinkańcach, Koło Nr 50 w Gudzewiczach, Koło Nr 56 w Druskie-nikach, Koło Nr 57 w Bersztach, Koło Nr 63 przy Inspektoracie szkolnym w Grodnie, Koło Nr 52 przy Liceum Pedag. Żeńsk. w Grodnie i Koło Nr 66 w Słomiance.

Obwód augustowski:

Koło Nr 12 w Teolinie.

Obwód suwalski:

Koło Nr 1 w Sejnach i Koło Nr 11 w Wiżaj-nach.

Obwód wołkowyski:

Koło Nr 18 w Izabelinie i Koło Nr 51 w Zel-wie.

*

Pierwszy Ogólnopolski Kongres Dziecka.

W dniach 2, 3 i 4 października r. b. odbę-dzie się w Warszawie Pierwszy Ogólnopolski Kongres Dziecka.

Kongres ma za zadanie omówienie dwóch zasadniczych zagadnień:

- a) stosunku społeczeństwa do dziecka,
- b) podstawowych praw dziecka.

Zagadnienia te zostaną ujęte w następują-cych referatach:

1. „Dziecko i człowiek doro-sły“ — *St. Dobrowolski*. (ujednostajnienie po-sępowania z dzieckiem różnych czynników spo-łecznych, zagadnienie kary, stosunek młodzieży do dzieci, rola organizacyj społecznych w po-prawie doli dziecka).

2. „Dziecko w rodzinie“ — *J. Cz. Babicki* i *W. Szumanówna*. (Dziecko w grupie patriarchalnej, wychowanie religijne w rodzinie, osłabienie więzi rodzinnej przez prądy umyślo-we i warunki ekonomicznego życia współczes-nego, dziecko w rodzinie proletariackiej, zagad-

nienie alkoholizmu a dziecko, opieka zlecona w rodzinach zastępczych).

3. „Prawo dziecka do szkoły“ — *prof. H. Radlińska*. (Szkola w życiu dziecka wiejskiego, braki w wykonywaniu obowiązku szkolnego, formy pomocy wykonywania obowią-zku szkolnego oraz ich koordynacja, przyczyny niepowodzeń szkolnych, wykorzystanie roku 14—15 młodzieży).

4. „Zdrowie dziecka“ — *prof. dr E. Godlewski*. (Potrzeby opieki szpitalnej nad dzieckiem chorym, opieka sanatoryjna, wady fi-zyczne u dzieci szkolnych, higiena życia codzien-ego, odżywianie niemowląt, ich chorobowość i śmiertelność, opieka nad matką nieślubną, hi-giena psychiczna).

5. „Wczasy dziecka“ — *A. Walicka-Chmielewska*. (Zabawki z punktu widzenia psychologii rozwojowej dziecka, widowiska dla dzieci i teatr dziecięcy, czytelnictwo dziecięce, świetlice, wczasy feryjne, organizacja życia dziecka na otwartym powietrzu).

6. „Dziecko polskie za grani-cą“.

7. Na zakończenie Kongresu na ostatnim zebraniu plenarnym przewidziany jest odczyt: „Dziecko jako przedmiot troski świata“ — *Wanda Wójtowicz-Grabińska*.

Równocześnie z Kongresem otwarta będzie w Warszawie Pierwsza Wystawa Krajowa „Dzie-cko w Polsce“.

Wystawa mieścić się będzie w gmachu po-fabrycznym przy ulicy Nowogródzkiej 74/76. Jest ona przeznaczona dla najszerszych rzesz. Trwać będzie przez cały październik, dostępna dla zwiedzających codziennie przez 12 godzin, od 9 rano do 21 wieczorem.

Wystawa ma charakter przede wszystkim propagandowy. Porusza ona zagadnienia, zwią-zane z wszechstronnym rozwojem dziecka, ma być pokazem wszelkich elementów ważnych w wychowaniu dziecka do lat 14, to też zwiedze-nie jej będzie korzystne dla wszystkich: rodzi-ców, zawodowców, działaczy społecznych oraz dla szerokich sfer publiczności.

Wystawa zobrazuje potrzeby dziecka i moż-liwości ich racjonalnego rozwiązania, pokaże wzory godne naśladowania, będzie uzupełnie-niem i spopularyzowaniem idei Ogólnopolskie-go Kongresu Dziecka.

Uczestnicy Kongresu będą mogli zwiedzić

w Warszawie szereg instytucyj społecznych opiekujących się dzieckiem.

We wszelkich sprawach związanych z Kongresem należy zwracać się do Komitetu Wykonawczego Pierwszego Ogólnopolskiego Kongresu w Warszawie, ul. Koszykowa 19 m. 12-a, tel. 8-87-77.

*

Komisja Wycieczkowa Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego, pragnąc ułatwić nauczycielstwu zwiedzenie wystawy, organizuje w dn. 15 i 16 października r. b. wspólną wycieczkę do Warszawy. Uczestnicy wycieczki przy przejeździe korzystać będą ze zniżki 66%. Zgłoszenia na wycieczkę do 5 października r.b. przyjmuje Komisja Wycieczkowa K. O. Szk. Wil. w Wilnie ul. Wolana 10, tel. 20-93.

*

SPIS KSIĄŻEK

nabytych

przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną przy K. O. S. Wil. w Wilnie

w marcu — maju 1938 r.

Filozofia i psychologia.

Abhandlungen zur Wehrpsychologie — 2. Folge. Leipzig 1938.

Banszel K. Zagadnienia wychowawcze. I. W-wa 1937.

Descartes R. Prawidła do kierowania umysłem. Warszawa 1937.

Kieszkowski B. Nauka a filozofia. Warszawa 1938.

Piwowarczyk W. Charakter i jego istota. Kielce 1938.

Ponsard P. L'enfant d'aujourd'hui. Paris 1937.

Prace psychologiczne. Tom I.

Skwarczyńska A. Jedyństwo w świetle społecznych zagadnień... Wilno 1937.

Nauki społeczne.

Bader K. Stosunki polsko-czeskie. W-wa 1938.

Bieniewska W. Gry i zabawy Ziemi Nowogrodzkiej. Nowogród 1937.

Bystron J. Publiczność literacka (socjologia literatury). Lwów 1938.

Fajnsztejn D. Potwory fantastyczne w wierzeniach i mitach. Wilno 1938.

Filochowski W. Cierpkie pobratymstwo — książka o Czechosłowacji. W-wa 1938.

Karczewski W. Lisków — dzieje jednej wsi polskiej. Lisków 1937.

Masłow S. Kolektywy rolne w Sowietach. W-wa 1938.

Osiński-Junosza K. Polityka agrarna w Polsce a obrotowa kraja. W-wa 1938.

Rocznik socjologii wsi. Tom II. W-wa 1937.

Rosner L. Szkice palestyńskie. Kraków 1936.

Sozański R. Zagadnienie gospodarcze wsi polskiej. Lwów 1938.

Tataczuch S. Przemysł w Polsce. Lwów 1938.

Teslar T. Propaganda bolszewicka podczas wojny... 1920 r. W-wa 1938.

Wielopolska M. Obyczaje towarzyskie. Lwów 1938.

Wóycicki A. Rozwiązanie zagadnienia pracy. Lwów 1938.

Wrzos K. Francja dzisiejsza. W-wa 1938.

Zdziechowski J. Mit złotej waluty. W-wa 1937.

Zieleniewski L. Ustawodawstwo językowe Rzeczypospolitej Polskiej cz. I i II. W-wa 1930 i 1938.

Językoznawstwo.

Gantkowski P. Technika żywej mowy. Kielce 1937.

Korompay E. Pierwszy słownik węgiersko-polski. W-wa 1936.

Pierron M. Rire et apprendre. Kraków 1937.

Starzewski A. Słownik drewniaka sławiańskiego języka... Peterburg 1899.

Wellek S. Lachen u. Lernen. Kraków 1938.

Wellek-Nelson S. Laugh and Learn. Kraków 1937.

Wóycicki K. Rytm w liczbach. Wilno 1938.

Przyroda.

Burdecki F. Walka o atom. Lwów 1938.

Jeans J. Horyzonty nowej nauki. W-wa 1937.

Jeżewski M. Przenoszenie obrazów na drodze elektrycznej i telewizja. W-wa 1938.

Koehler W. Owady. W-wa 1938.

Lisowski A. Klucz do oznaczania roślin. Lwów 1938.

Lastowiecki A. Promienie Roentgena i ich zastosowanie. Lwów 1938.

Mikulski J. Z zagadnień ekologii zwierząt. Lwów 1938.

Pagaczewski J. Poznaj gwiazdy nad Polską! Poznań 1938.

Sławiński K. Jędrzej Śniadecki. Wilno 1933.

Sokołowski M. Nasz las. W-wa 1938.

Starmachowa B. Grzyby pasożytne. W-wa 1938.

Nauki stosowane.

Biedrzycki S. Nauka o uprawie roli. W-wa 1929.

Brzozowski S. Elementarz ogrodnicy. W-wa.

Celichowski S. Zasięgi jabłoni... w Polsce. W-wa.

Chmielniak S. Dania oglądana oczyma chłopca polskiego... Kraków 1937.

Chodzicki E. Rola lasu w obronności państwa. Kraków 1937.

Chroboczek E. Budowa i prowadzenie przechowalni na owoce. W-wa 1936.

Ciborowski T. Jak hodować pszczoły... Łomża 1931.

Dryjski A. Mózg i dusza. W-wa 1938.

Durjasz K. i Sobolewski P. Podręcznik pracy kółka rolniczego. W-wa 1936.

Fleischer M. Kr. zarys zakładania i pielęgnowania łąk i pastwisk. W-wa 1914.

Gackowski J. Lotnicze modelarstwo redukcyjne. Poznań 1938.

- Gorjaczkowski W.** Gospodarski sad handlowy. W-wa 1938.
- Golińska J.** Warzywa w gospodarstwie. W-wa 1936.
- Górka N.** Dietetyka praktyczna. Poznań 1936.
- Górniak S. i Ehrlich E.** Zawody i instytucje pomocnicze handlu. Lwów 1938.
- Gospodarstwo domowe — opracowanie teoretyczne. Chorzów 1936.
- Grabowski J. i Szuch S.** Pastwiska kulturalne. W-wa 1928.
- Greulich S.** Gospodarski chów owiec. W-wa 1937.
- Jankowski E.** Dla ogrodników i drobnych właścicieli ziemi. W-wa 1930.
- Jankowski E.** Ogród przy szkole powszechnej. Warszawa 1929.
- Jankowski E.** Żywopłaty jako ozdoba i ogrodzenie. W-wa 1932.
- Konieczny M.** Reklama—poradnik... Poznań 1938.
- Ludkiewicz Z.** Dobry gospodarz — praktyczny podręcznik... W-wa 1937.
- Nehring E.** Kaktusy w mieszkaniu. W-wa 1934.
- Nehring E.** Upiększanie balkonów i okien kwiatami. W-wa 1931.
- Niklewski B.** Jak nawozić glebę. Poznań 1927.
- Pawłow J.** Wykłady o czynności mózgu. W-wa 1938.
- Schechtłówna Z.** Wyrób nektarów — natur. soków owocowych. Poznań 1937.
- Skarzyński B.** Witaminy. Lwów.
- Stuchocki C.** Podręcznik uprawy i przeróbki lnu. W-wa 1937.
- Szydłowski S.** Jak budować kurnik. Toruń 1934.
- Świętochowski B. i Załęski J.** Podręcznik uprawy łąk i pastwisk. W-wa 1937.
- Venzmer G.** Geheimnisse des Lebenssaftes. Stuttgart 1938.
- Zabielski Z.** Budowa i urządzenie praktycznych chlewów. W-wa 1937.
- Zaleski A.** Drzewa przy drogach. W-wa 1929.
- Zimnicki W.** O raku i rakostanie Ziemi Włieńskiej.

Sztuki piękne.

- Bilinżanka M. i Tommy.** Robinson Kruzoe — sztuka dla dzieci. Lwów 1938.
- Jeżewska K.** Podanie o Piaście — 3 obrazy. Lwów 1938.
- Kwaśnicowa Z.** Zbiór płasów I. W-wa 1937.
- Lam W.** Jak posiąść wiedzę malarską. Lwów 1938.
- Lorentowicz J.** Teatr Polski w Warszawie 1913—1918. W-wa 1938.
- Roy S.** Teatr marionetek — podręcznik. Poznań 1938.
- Scena polska — rok XIV — 1937. W-wa 1937.
- Sztaudynger J.** Marionetki. Lwów 1938.
- Życie sztuki. Rocznik III—1938.

Historia i krytyka literacka.

- Boleski A.** Literatura Polski przedrozbiorowej... I—V. W-wa.
- Kosiński K.** Józef Piłsudski a literatura polska. W-wa 1937.
- Kot S.** Urok wsi i życia wiejskiego w poezji staropolskiej. W-wa 1937.
- Miscellanea slawistyczne. Kraków 1937.
- Orzeszkowa E.** Listy. Tom II, cz. I, do literatów i ludzi nauki. W-wa 1938.

- Rogalski A.** Stanisław Przybyszewski — próba rewizji twórczości. Poznań 1937.
- Rosenthal B. H.** Von Kleist und S. Wyspiański. Kraków 1938.
- Rosnowska J.** „Żywe kamienie“ W. Berenta. W-wa 1937.
- Szweykowski Z.** Dramat Dygasińskiego. W-wa 1938.
- Windakiewicz S.** Poezja wiejska. Kraków 1938.

Geografia. Podróże.

- Czarnecki Cz.** Podróż Jurandem do Skandynawii. Wilno 1938.
- Leitgeber B.** Kopenhaga — klucz Bałtyku. Toruń 1935.
- Lepecki M.** Madagaskar — kraj, ludzie, kolonizacja. W-wa 1938.
- Loth J. i Gorzuchowski S.** Europa I. W-wa 1938.
- Patkowski A.** Sandomierskie. Góry Świętokrzyskie. Poznań 1938.
- Statkowski J.** Poland old and new. Warsaw 1938.
- Tołpa S.** Śladami łosia — z wędrówek po Polesiu. Lwów 1936.
- Wiktor J.** Od Dunaju po Jadran. Lwów 1938.
- Wodzicki J.** W Górach Niebiańskich (Tien-Szan).

Historia i pamiętniki.

- Batowski H.** Państwa Bałkańskie. 1800—1923. Kraków 1938.
- Curie Ewa.** Maria Curie. W-wa 1938.
- Dobaczewska W.** Wilno i Wileńszczyzna w latach 1863—1914. Wilno 1938.
- Dobaczewska W.** Wileńszczyzna i Nowogródzka w latach 1920—1937. Wilno 1938.
- Garbaczowska J.** Kultura umysłowa Polski w dobie Napoleońskiej. Lwów 1938.
- Górski A.** Ku czemu Polska szła. Lwów 1938.
- Lepecki M. M.** Beniowski, zdobywca Madagaskaru. Lwów 1938.
- Maurois A.** Dzieje Anglii. W-wa 1938.
- P. O. W. na ziemiach W. X. Litewskiego 1919—1934. Wilno 1934.
- Quirini E. i Librewski S.** Ilustrowana kronika legionów. 1914—1918. W-wa 1936.
- Rosiak S.** Księgarnia „E. Orzeszkowa i S-ka“ w Wilnie. 1879—82. Wilno 1938.
- Sołowiewicz T.** Wspomnienia tłumaczki „Inturista“. W-wa 1938.
- Straszewski J.** Życie codzienne i świąteczne Waszmość Pana... W-wa 1938.
- Thompson J.** Przywódcy Wielkiej Rewolucji Francuskiej. W-wa 1938.
- Tyrowicz M.** Wojsko i sztuka wojenna w dawnej Polsce. Lwów 1938.
- Zieliński T.** Cesarstwo Rzymskie. W-wa 1938.

Książki dla młodzieży.

- Dyakowski B.** Leszek jedzie na Podole. W-wa 1938.
- Grey Owl.** Sejdzio i jej bobry. W-wa 1938.
- Korzakowska J.** Chiński dwór. W-wa 1938.
- Lisse E.** Na drugiej półkuli — powieść. W-wa 1938.
- Michaelis K.** Dzieci z Nyhavn. W-wa 1938.
- Piłsudski J.** W walce o niepodległość — wybór z pism. W-wa 1938.

- Rabska Z.** Młodość w niewoli. Lwów 1938.
Sieroszewski W. Polowanie na reny. W-wa 1938.
Tomaszewski J. Budowa modelu pływającego żaglowca W-wa 1938.

Literatura piękna.

- Choynowski P.** Opowiadania szlacheckie. W-wa 1937.
Dobaczewska W. Tam gdzie się serca pałają... W-wa 1938.
Iwaszkiewicz J. Czerwone tarcze. W-wa 1938.
Jensen J. Gudrun — powieść. Warszawa 1938.
Kossowski J. Powroty. W-wa 1930.
Kowalski A. Wiersze o Komendancie. W-wa 1938.
Leopardi G. Poezje. W-wa 1938.
Staff L. Wiersze wybrane. W-wa 1938.
Wiktor J. Wierzyby nad Sekwaną. Tom I—II. Lwów 1938.

Książki nabyte

w miesiącach maju—wrześniu 1938 r.

Pedagogika i Dydaktyka.

- A. S.** Dla matki — popularne pogadanki wychowawcze. Wilno 1938.
Ambroziewicz W. Dobre dziecko nie zapomni o Matce. Warszawa 1938.
Ajnenkel E. Dr. S. Kopciński — realizator powsz. nauczania w Łodzi. Łódź 1938.
Barahura W. Wychowanie w internacie. Lwów 1938.
Baranowski M. Szkoły średnie szwajcarskie. Lwów 1898.
Bełżecki S. Udział nauczycieli w badaniach florystycznych... Włocławek 1937.
 Berufs u. Fachschulen, Deutsche, im Dienste der... Wehrkraft. Langensalza 1937.
Blättner F. Die Methoden der Jugendführung durch Unterricht. Langensalza 1937.
Bolland A. Ideologia wyższ. studium handlowego w Krakowie. Kraków 1933.
Bobkowska W. Reforma szkolna w Niemczech. Warszawa 1938.
Brojewski W. Podstawy wychowania obywatelskiego. Katowice 1938.
Bronikowski W. Szkoła Rolnicza Mieczysławów—25 lat pracy. Warszawa 1938.
 Bucze Harcerskie. Warszawa 1938.
Bzowski W. Wiejskie Uniwersytety ludowe na cenzurowanym. Warszawa 1938.
Chlamtacz M. Ustawa o ustroju szkoln. w świetle krytyki. Lwów 1927.
Chmaj L. Kierunki i prądy pedagogiki współczesnej. Warszawa 1938.
Danielak M. 3.765.702 analfabetów... Kraków 1894.
 Dom i szkoła — II rocznik IV gimnazjum w Warszawie. Warszawa 1938.
Dybowski W. i Krawczyk M. Wychowanie fizyczne w gimnazjum. Lwów 1938.
 Erziehung zum Wehrwillen-Hanbuch für Erzieher... Stuttgart 1937.
Freylichówna J. Ideał wychowawczy szlachty polskiej w 16—17 w. Warszawa 1938.
Gągola E. Lekcje twórcze — język polski — kl. I szk. powsz. Lwów 1938.
Grabski S. Szkoła a obywatel państwa i jego rola społeczna. Lwów 1938.
Grzędzielska M. O wychowaniu dziewcząt. Lwów 1938.
Grzegorzewska M. Szkolnictwo specjalne. W-wa 1938.
Harwot J. Pracownia szkolna ze stanowiska pedagogiki. Kraków 1881.
Harwot J. Zasady wychowania Spencera i Baina. Przemysł 1881.
Hełczyński J. Samorząd klasowy i szkolny. Lwów 1938.
Hełczyński J. Pisanie ustawy spółdzielni uczniowskiej. Lwów 1938.
Hełczyński J. Prowadzenie uproszczonej rachunkowości. Lwów 1938.
Hermannsen W. Geschlechtliche Jugenderziehung. Leipzig 1938.
Hessen S. Szkoła i demokracja na przełomie. Warszawa 1938.
Hessen S. Szkoła powszechna. W-wa 1938.
 Informator maturzysty. 1938. W-wa 1938.
Jaśkiewicz A. Współżycie uczniów szkoły powsz. w Piaskach. W-wa 1938.
Kaprocki B. Kłamstwo w szkole. Kraków 1938.
Kawczyński M. O wadach szkolnictwa pruskiego. Lwów 1872.
Kijas J. Język polski w kl. III i IV gimnazjum. Lwów 1938.
Krystanowski J. Młodzież mówi — ankieta metody szkiców... Lwów 1938.
 Księga pamiątkowa 50-lecia gimnazjum w Chyrowie. Kraków 1936.
Kwiątek S. Tygodniowy rozkład materiału z przyrody. Czeladź.
Lempicki S. Potrzeby historii oświaty... w Polsce. Warszawa 1929.
Lempicki S. Szymonowicz wobec szkoły i wychowania. Warszawa 1930.
Mahlerowa E. Losy drugorocznych. W-wa 1938.
Majchrowicz F. W sprawie egzaminu dojrzałości. Lwów 1896.
Marcinek S. Niedzielny Uniwersytet wiejski T. S. L. Kraków.
Messiner-Minini M. Das Kind, seine Welt u. Beschäftigung. Wien 1937.
 Na katedrze i za ladą — naucz. organiz. i techniki handlu. Wilno 1938.
Naganowski E. Kultura subiektywności jako czynnik wychowawczy. Lwów 1909.
 Nauka geografii w gimnazjum przy pomocy encykli. „Świat i Życie“. Lwów 1938.
Nawroczyński B. Polska myśl pedagogiczna... Lwów 1938.
Nawroczyński B. Program szkolny. W-wa 1938.
Osin Z. Szkoła polska na Batignolles. Lwów 1899.
Ostrowski A. Zbiór przepisów o szkolnictwie akademickim. Lwów 1938.
Pawlik S. Rzut oka na historię wyższ. szkolnictwa rolniczego... Lwów 1922.
Pestalozzi J. H. Jak Gertruda uczy swoje dzieci. Warszawa 1938.

- Pestalozzi J. H.** Matka i dziecko. W-wa 1938.
- Piątek J.** Zasady przyzwoitego zachowania się młodzieży męskiej. Lwów 1938.
- Poradnik - Informator o Szkołach Zawodowych Warszawy 1938—39.** W-wa 1938.
- Programy nauki w liceach ogólnokształcących, zawodowych i i.** Warszawa 1938.
- Projekty budynków szkół powszechnych, z. 4, 5 i 6.** Warszawa 1932, 4, 5.
- Reiter, J. i Zahalak, T.** Informator w sprawach służbowych nauczycieli. Złoczów 1938.
- Rudzińska, M.** Nauka szycia w szkołach powszechnych. Lwów 1938.
- Serafin, T.** Władze szkolne w latach 1917—1938. Warszawa 1938
- Słuszkiewiczowa, M. i Taszycki, W.** Gramatyka jęz. polsk. dla I kl. gimn. — podręcznik metodyczny. Lwów 1937.
- Spis podręczników szkolnych w szkole powszechnej.** 1938. Lwów 1938.
- Wasilewski A.** W obozie harcerskim — urzędzenia, zwyczaje... Lwów 1938.
- Weber, W.** Methodik des Deutscherunterrichts... 2, u. 3. Teil. Wolfenbüttel 1934.
- Wykaz pomocy i przyborów szkolnych w szkole I stopnia.** Lwów 1937.
- Wytyczne dla autorów programów gimnazjów i szkół...** Lwów 1934—5.
- Ziołowski, E.** O układzie przyszłego elementarza. Jasło 1935.
- Żółtowski, H.** Eugenika a wychowanie. W-wa 1938.
- Filozofia i psychologia.**
- Baley S.** Psychologia wychowawcza w zarysie. Lwów. 1938.
- Becker, M.** Graphologie der Kinderschrift. Heidelberg 1930.
- Biedermannówna, L.** Grafologia. Poznań 1938.
- Bühler, C.** Kind u. Familie. Jena 1937.
- Dewey, J.** Filozofia a cywilizacja. W-wa 1938.
- Götz, L.** Chaos — filozofia przypadku. W-wa 1938.
- Hanselmann H.** ...aber er geht nicht gern zur Schule. Zürich 1936.
- Hetzer, H.** Psychologische Untersuchung der Konstitution des Kindes. Leipzig 1937.
- Hetzer, H.** Die seelischen Veränderungen des Kindes... 1936.
- Horoszkiewiczówna, W.** Etyka Towiańskiego... Wilno 1938.
- Jordan, Z.** O matematycznych podstawach systemu Platona. Poznań 1937.
- Kaczorowski, S.** Logika tradycyjna. Lwów 1938.
- Klages, L.** Vorschule der Charakterkunde. Leipzig. 1937.
- Korytowska, M.** Krzywdą dziecka. Poznań 1937.
- Kunicka, J.** Kłamstwo dziecięce — przyczyny i zapobieganie. W-wa 1938.
- Künkel, F.** Einführung in die Charakterkunde. Leipzig 1935.
- Lukrec, H.** Jan Wł. Dawid — szkic biograficzny. W-wa 1933.
- Müller — Freienfels, R.** Kindheit u. Jugend. Leipzig 1937.
- Pieter J.** Odwaga — próba psychologicznej analizy. Lwów 1938.
- Pieter J.** Strach — próba psychologicznej analizy. Lwów 1938.
- Szuman S.** Rozwój myślenia u dzieci w wieku szkolnym. Lwów 1938.
- Wexberg E.** Einführung in die Psychologie des Geschlechtsleben. Leipzig. 1930.
- Witwicki W.** Pojęcie inteligencji. W-wa 1938.
- Zawirski Z.** L'évolution de la notion du temps. Kraków 1936.
- Zieleńczyk A.** Hoene-Wroński. W-wa 1928.
- Nauki społeczne.**
- Banasiński, E.** Japonja—Mandżurja — studjum polityczno ekonomiczne. W-wa 1931.
- Barciński, F.** Podstawowe zasady ekonomiki. Poznań 1938.
- Belina-Wojcikiewicz, K.** Atlas poglądowo-statystyczny Polski. Bydgoszcz 1938.
- Bystroń, J. S.** Księga imion w Polsce używanych. W-wa 1938.
- Czekowski, F.** Zarys ogólnej rachunkowości państwowej. Lwów 1938.
- Dąbrowska, M.** Ręce w uścisku — rzecz o spółdzielczości. W-wa 1938.
- Deryng A.** Siły zbrojne w organizacji państwa. W-wa 1938.
- Dydusiak, L.** Opieka publiczno-prawna nad dzieckiem w Polsce. Lwów 1938.
- Falkowski, J.** Północno-wschodnie pogranicze Huculszczyzny. Lwów 1938.
- Hertz A.** Socjologia współczesna. W-wa 1938.
- Histoire du costume en France.** Paris 1928.
- Jędrzejewicz, J.** W krainie wielkiej przygody. Lwów 1939.
- Jouvenel, R.** Republika koleżków. W-wa 1936.
- Jünger, W.** Walka o kauczuk. Lwów 1938.
- Komorowski, W.** Syberja, jako czynnik gospodarstwa światowego. W-wa 1936.
- Korowicz H.** Polityka handlowa. Lwów 1931.
- Kowalewski, M.** Polityka narodowościowa na Ukrainie Sowieckiej. W-wa 1938.
- Lencki, W.** Czechosłowacja jest przygotowana. W-wa 1938.
- Makowski, W.** My i wy. W-wa 1938.
- Michalski S.** Wyścig pracy. W-wa 1936.
- Młynarski, F.** Totalizm czy demokracja w Polsce. W-wa 1938.
- Mossor, S.** Nowoczesna wojna. W-wa 1938.
- Myslakowski, Z.** Totalizm czy kultura. Kraków 1938.
- O mocnego człowieka w Polsce.** W-wa 1938.
- Olszewicz, B.** Obraz Polski dzisiejszej — fakty, cyfry, tablice. W-wa 1938.
- Rakowski, J.** Rola Centralnego Okręgu Przemysłowego. W-wa 1938.
- Rocznik, Mały statystyczny, 1938, rok IX.** W-wa 1938.
- Rosenberg, M.** Organizacja przedsiębiorstw. Lwów 1932.
- Sée, H.** Źródło współczesnego kapitalizmu. W-wa 1932.
- Spis ludności II z 1931, W. Białostockie, W. Nowogródzkie.** W-wa 1938.

Świeży J. Ubiór ludowy i haft krzeczowski. Lublin 1938.
Wykaz miejscowości Rzecz. Polskiej, Tom. I. W. Wi-
leńskie. W-wa 1938.
Wykowski, M. Dżwina i Dżisna. Wilno 1938.
Zischka, A. Bawelna włada światem. Lwów 1938.
Zischka, A. Italia dzisiejsza. W-wa 1938.
Znamierowski C. Rehabilitacja narodu. Poznań 1938.

Matematyka i przyroda.

Arct-Golczewska, M. Atlas roślin krajowych. W-wa
1938.
Bool, M. Zagadki zjawisk fizycznych. W-wa 1938.
Dyakowska, J. Przymierze z przyrodą. Lwów 1938.
Frieling, H. Lebenskreise-Umwelt u. Innenwelt der Tie-
re... Stuttgart 1938.
Grotowski, M. Michał Faraday, jego życie i dzieło. Poz-
nań 1938.
Harabaszeński J. Jędrzej Śniadecki, nauczyciel che-
mii. Lwów 1938.
Karaffa-Korbuz W. Chemja farmaceutyczna. Lwów
1929.
Kulczyński, S. Atlas flory polskiej, t. II—2 i III—2.
Kraków 1930.
Kuligowski, Z. Wschwiat i człowiek. T. I, cz. I. W-wa
1938.
Loth E. Człowiek przeszłości. Lwów 1938.
Malicki, A. Kras gipsowy Podola Pokuckiego. Lwów
1938.
Nikodymowie, S. i O. Wstęp do rachunku różniczkowe-
go. W-wa 1936.
Pasteur. (Encyclopédie par images). Paris 1924.

Nauki stosowane.

Baliński, W. Biuro wzorowe. W-wa 1932.
Barliński, K. Organizacja nowoczesnego biura. W-wa
1932.
Bętkowski, T. Chirurgja ćwiczeń fizycznych i sportu.
Lwów 1931.
Bobrowska S.—Taub Sz. Dzieje Stenografji. Kato-
wice 1931.
Biegański, J. Zielarz — podręcznik dla zbierających
ziola... W-wa 1932.
Chankowski, H. Korespondencja handlowa. W-wa 1932.
Cybulski, L. Ubieranie balkonów i okien kwiatami.
Warszawa.
Chmielewski, W. Praktyczne wskazówki dla małych
gospodarstw. W-wa 1933.
Dobrowolski, T. i Szniolis, A. Łaźnie ludowe — podręcz-
nik techniczny. W-wa 1937.
Ernst, J. Niektóre zagadnienia z geografii rolniczej Po-
dola. Lwów 1938.
Hafty polskich szkół zawodowych. W-wa.
Heinrich, A. Budowa kajaków. W-wa 1938.
Herzberg, E. Obrabiarki i narzędzia do metali. Cz.
I—II. Grudziądz 1929.
Iszora, E. Praktyczny podręcznik odżywiania niemow-
ląt. Wilno 1935.
Jabłowski, K. Nowoczesny list sprzedażowy. W-wa 1933.
Koronki polskich szkół zawodowych. W-wa 1929.
Kraszewski, S. i i. Dwuosobowy kajak dyktowy. W-wa
1933.

Lachowicz, J. Podstawy teorii buchalterji. Wilno 1932.
Lorenc, F. Pionierzy techniki. Lwów 1938.
Missiuro, W. Fizjologia pracy — podstawy teoretycz-
ne. W-wa 1938.
Mitrinowić, A. Jąkanie — przyczyny, objawy, lecze-
nie. W-wa 1937.
Opisy gospodarowania w gospodarstwach karłowatych.
W-wa 1938.
Roth, Z. Biały węgiel. Lwów.
Sickha, W. Moderne Hotelbuchführung. Stuttgart 1926.
Strażewicz, W. Hodowla roślin lekarskich. Wilno 1925.
Szinagel, E. Pielęgnowanie niemowląt. Kraków 1938.
Szuman, J. Chów królików futerkowych i czesanko-
wych W-wa 1937.
Zatrudnienie kobiet w hadlu na terenie m. Krakowa.
Kraków 1938.

Sztuki piękne i sporty.

Architecture. (Encyclopédie par images). Paris 1924.
Chateaux de France. (Encyclopédie par images).
Chybiński, A. Wskazówki zbierania melodj ludowych.
Lublin 1931.
Cyprian, T. Fotografowanie nad wodą. Poznań 1938.
Cyprian, T. Fotografowanie w podróży. Poznań 1938.
Cyprian, T. Wiem jak fotografować latem. Poznań 1938.
Czapski, J. Józef Pankiewicz — życie i dzieło. W-wa
1936.
Dederko, W. Fotografia, czyli obrazy słońcem malowa-
ne. W-wa 1938.
Heinrich, A. Podręcznik kajakowca. W-wa 1933.
Histoire de L'art. (Encyclopédie par images). Paris
1934.
Lissa, Z. Zarys nauki o muzyce. Lwów 1934.
Matejko, Jan — studia i szkice. Kraków 1938.
Niemczyński, W. Czy trudno fotografować. W-wa.
Pieśni ludowe z Polskiego Śląska. T. I—II. Kraków
1934.
Pietkiewicz, K. Nauka pływania. W-wa 1938.
Rocznik sportowy na rok 1937—38. W-wa 1938.
Théâtre. (Encyclopédie par images). Paris 1931.
Żukowski, O. M. Czuwaj! Pieśni harcercskie. Lwów.

Dział ogólny.

Crozet, L. Praktyczny podręcznik bibliotekarza. Lwów
1938.
Encyklopedia, Wielka ilustr. powszechna, t. 21—22
(uzupełniająca). W-wa 1936.
Encyklopedia, Nauk politycznych, t. 2—E—J. W-wa
1937.
Esreicher, K. Bibliografia polska, T. 32. Kraków 1938.
Gray, W. Leary, B. What makes a book readable. Chi-
cago 1935.
Fargo, L. The Library in the School. Chicago 1933.
Muszkowski, J. Z dziejów firmy „Gebethner i Wolff“
1857—1937. W-wa 1938.
Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój, t. 23.
W-wa 1938.
Rządkowski, L. Encyklopedia farmaceutyczna, T. I—8.
Poznań 1936—38.
Szulborski, T. Słownik handlowy polsko-rosyjsko-nie-
miecko-francusko-angielski. W-wa 1914.
Trojanowski, A. Słownik włókienniczy w pięciu języ-
kach. Łódź. 1930.

Krytyka literatury i Historia.

- Czachowski, K.** Najnowsza polska twórczość literacka. 1935—37. Lwów 1938.
- Czachowski, K.** Wacław Sieroszewski — życie i twórczość. Lwów 1938.
- Dunajówna, M.** Budowa ramowa... powieści J. Korzeniowskiego. Wilno 1938.
- Garbaczowska, J.** Zagadnienie państwowości polsk. w beletrystyce... Lwów 1938.
- Górski, K.** Francois Mauriac — studjum literackie. Poznań 1935.
- Górski, K.** Literatura a prądy umysłowe. W-wa 1938.
- Klepacz, M. K. H.** Rostworowski. Wilno 1938.
- Korbut, G.** Szkice i drobiazgi historyczno-literackie. W-wa 1935.
- Mikulski, A.** Korespondencja A. Asnyka oraz materiały do życiorysu. Lwów 1938.
- Molière. (Encyclopédie par images). Paris 1930.
- Nadolski, B.** Kierunki rozwojowe dziejopisarstwa staropolskiego. Lwów 1938.
- Podhorska-Okołów, S.** Kobiety piszą — sylwetki i szkice. W-wa 1938.
- Surówka, F.** Charakterystyka „Hymnów“ Kasprowicza. W-wa 1935.
- Szczerbowski, A.** Bolesław Leśmian. W-wa 1938.
- Troczyński, K.** Artysta i dzieło — studium o „Próchnie“ Berenta. Poznań 1938.
- Wajgel, L.** Obrazki z przyrody zawarte w „Panu Tadeuszu“. Kołomyja 1884.
- Wojciechowski, K.** Kajetan Koźmian — życie i dzieło. Lwów 1897.
- Życzyński, K.** Twórczość K. H. Rostworowskiego. Lublin 1938.

Geografia i podróże.

- Abramowicz, W.** Strony Nowogródzkie. Lida 1938.
- Arsenjew, W. K.** Dersu Uzala. W-wa 1938.
- Atlas Polski, turystyki samochodowej. W-wa 1938.
- Estreicher, K.** Kraków — przewodnik... Kraków 1938.
- Égypte. (Encyclopédie par images). Paris 1930.
- Géographie de la France. (Encyclopédie par images). Paris 1933.
- Grèce. (Encyclopédie par images). Paris 1935.
- Hulka-Laskowski, P.** Śląsk za Olzą. Katowice 1938.
- Indochine française. (Encyclopédie par images). Paris 1931.
- Italie. (Encyclopédie par images). Paris 1937.
- Karczewski, S.** Helgoland. Lwów 1939.
- Kilarski, J.** Przewodnik po Wielkopolsce. Poznań 1938.
- Kaczorowski, J.** Jak uprawiać turystykę. W-wa 1938.
- Kołodziejki, C. i Wacznadze, D.** Mapa dróg i turystyki wodnej Polski. W-wa.
- Kosiba, A.** Grenlandia. Lwów 1937.
- Lencewicz, S.** Polska. W-wa 1938.
- Londres. (Encyclopédie par images). Paris 1934.
- Madagascar. (Encyclopédie par images). Paris 1931.
- Maroc. (Encyclopédie par images). Paris 1931.
- Nowakowski, S.** Europa wschodnia i Azja Północna (Z. S. R. R.). W-wa 1938.
- Ostrowski, J.** Widły Wisły i Sanu. W-wa 1938.
- Paliński, P.** Przewodnik po polskim wybrzeżu Bałtyku... Gdynia 1934.

- Paris. (Encyclopédie par images). Paris 1924.
- Pawłowski, S.** Geografia jako nauka i przedmiot nauczania. Lwów 1938.
- Przewodnik po Polsce, t. II. Polska południowo-wschodnia. W-wa 1937.
- Rzewnicki, J.** Moje przygody w Tatrach. W-wa 1938.
- Warchałowski, K.** Na wodach Amazonki. W-wa 1938.

Historia i pamiętniki.

- Albert I, le ROI-Soldat.** Paris 1934.
- Arcimowicz, W. W. Ks.** Litewskie za czasów Stanisława Augusta. Wilno 1938.
- Askenazy, S.** Szkice i portrety. W-wa 1937.
- Barycz, H.** Polacy na studiach w Rzymie w epoce odrodzenia. Kraków 1938.
- Buczek, K.** Geograficzno-historyczne podstawy Prus Wschodnich. Toruń 1936.
- Charewiczowa, L.** Kobieta w dawnej Polsce do rozbiórów. W-wa 1938.
- Czapska, M.** Ludwika Sniadecka. W-wa 1938.
- Galiński, F.** Gawędy o Warszawie. W-wa 1938.
- Glinczanka, M.** Oko w oko ze śmiercią-wspomnienia. Poznań 1938.
- Grodecki, R. i i.** Kraków i Ziemia Krakowska. Lwów 1934.
- Historia, Wielka, powszechna, Tom V, cz. I i II. W-wa 1938.
- Inglot, S.** Historia społeczna i gospodarcza średniowiecza. Lwów 1938.
- Konopczyński, W.** Konfederacja Barska, t. II. W-wa 1938.
- Kostołowski E.** Studia nad kwestią włościańską, 1846 - 64. Lwów 1938.
- Koźmiński, K.** Kamienie na szaniec. Lwów 1937.
- Kulczycki, L.** Rewolucja rosyjska. 1825—86. Lwów 1909.
- Louis XIV. (Encyclopédie par images). Paris 1929.
- Łakomski, S.** Jak się rodziła bolszewicka Rosja? Kraków 1938.
- Lempicki, S.** Opiekunowie kultury w Polsce. Lwów 1938.
- Lempicki, S. i Hartleb, K.** Historia kultury. Lwów 1937.
- Łoś, S.** Hellada na przełomie. W-wa 1938.
- Łukasik, S.** Pologne et Roumanie. Paris 1938.
- Maleczyńska, E.** Rola polityczna Kr. Zofii Holszańskiej, 1422—34. Lwów 1936.
- Marquès-Rivière, J.** Podwójne oblicze wolnomularstwa. Katowice 1938.
- Moraczewski, A.** Warszawa. W-wa 1938.
- Napoléon. (Encyclopédie par images). Paris 1936.
- Niemcewicz, U.** O wolnym mularstwie w Polsce. Kraków 1930.
- Papée, S.** Wielkopolska — wczoraj i dziś. Lwów 1933.
- Préhistoire. (Encyclopédie par images). Paris 1937.
- Próchnik, A.** Idee i ludzie — z dziejów ruchu rewolucyjnego... W-wa
- Radek, A.** Rewolucja w Warszawie. 1904—09. W-wa 1938.
- Resul-Zade, M.** Azerbejdżan w walce o niepodległość. W-wa 1938.
- Révolution Française. (Encyclopédie par images). Paris 1937.
- Robotnicy piszą. — Pamiętniki.... Kraków 1938.

- Romer, E. Rady i przestrogi. 1918—38. Lwów 1938.
- Romer, E. J. Pamiętniki. Lwów 1938.
- Sempołowska, A. S. Warszawa wczoraj i dziś. W-wa 1938.
- Skoczek, J. Stosunki kulturalne Polski z Zachodem w 15 w. Lwów 1938.
- Świtalska-Fularska, J. Wspomnienia lekarki legionowej. Lwów 1937.
- Tatarkiewicz, W. i Tokarz, W. Królikarnia — analiza i dzieje. W-wa 1938.
- Witkowski, S. Państwo Greckie — historia ustroju. Lwów 1937.
- Zarys historii wojennej pułków polskich. 1918—20. Tom I—V.
- Zieliński, T. Rzeczypospolita Rzymska. W-wa 1935.
- Zyciorysy inteligentów — wiejscy działacze społeczni, t. II. W-wa 1938.

Zostały nabyte nowe podręczniki ze wszystkich przedmiotów nauczania do zakładów wszelkich typów.

CENTRALNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA

PRZY

Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Wilnie

UL. KRÓLEWSKA 9-1

OTWARTA JEST CODZIENNIE

(prócz świąt uroczystych i pierwszego powszedniego dnia każdego miesiąca) od II-ej do 13-ej i od 17-ej do 20-ej w niedziele od II-ej do 13-ej.

Biblioteka posiada około 32000 tomów dzieł ze wszystkich dziedzin wiedzy, specjalnie z zakresu pedagogiki. O świeżo nabytych książkach Biblioteka zawiadamia za pośrednictwem Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Abonament miesięczny wynosi 1 zł. Ucząca się młodzież korzysta ze znacznych zniżek.

Czytelnia posiada 170 czasopism pedagogicznych i innych w języku polskim i obcych.

Nauczycielom zamiejscowym Biblioteka wysyła książki pocztą po uzyskaniu gwarancji od Dyrekcji, Kierownictwa Szkoły lub Inspektoratu Szkolnego. Koszta przesyłki opłaca wypożyczający tylko przy zwrocie książek.

Zamiejscowi Czytelnicy korzystają z 50% zniżki od opłaty pocztowej. W tym celu należy wypełnić następujące warunki: Na paczce prócz dokładnego adresu Biblioteki, imienia i nazwiska oraz adresu nadawcy — napisać „Książki” i „zwykła”. Na adresie zaś pomocniczym blankietu przekazowego w rubryce p. t. zawartość paczki — napisać „książki”, a w rubryce następnej p. t. rodzaj opakowania — „zwykła”. Na odwrotnej stronie blankietu w rubryce p. t. zarządzenia nadawcy — napisać imię, nazwisko i adres nadawcy. (Dziennik Taryf z dnia 23.XII 1936, Nr 16 Zarządzenie Min. Pocz. i Tel. z dnia 17.XII 1936 r. § I. p. 1936-4).

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł, kwartalnie 1 zł 50 gr. Cena numeru pojedynczego — 60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. nr 703004.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł 80, 1/2 str. — zł 45, 1/4 str. — zł 25, 1/8 str. — zł 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.